

Riksarkivets yttrande över betänkandet Härifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv, SOU 2019:58

Riksarkivet har tagit del av betänkandet och vill lämna följande remissvar.

Riksarkivet inleder med en *Sammanfattning* följt av några *Inledande kommentarer*. Därefter följer Riksarkivets synpunkter på betänkandet i avsnitten *Riksarkivets yttrande över Arkivutredningens förslag och bedömningar* och *Övriga synpunkter med anledning av betänkandet*. För att inte i onödan lasta framställningen med detaljerade *Kommentarer till författningsförslagen* redovisas dessa separat, i en bilaga.

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledande kommentarer	5
Riksarkivets yttrande över Arkivutredningens förslag och bedömningar	7
Övriga synpunkter med anledning av betänkandet	45
Bilaga, Kommentarer till författningsförslagen	

Beslut i detta ärende har fattats av riksarkivarien Karin Åström Iko efter föredragning av verksjuristen Ulrika Sturesdotter Andersson. I den slutliga handläggningen har också 1:e arkivarien Maud Almström Blom, arkivarien Martin Bjersby, avdelningschefen Peter Sivervall, enhetschefen Annika Tergius och sektionschefen Andreas Wallgård deltagit.

Karin Åström Iko

Ulrika Sturesdotter Andersson

Sammanfattning

Hur information skapas, hanteras och bevaras har en central betydelse i ett öppet och demokratiskt samhälle. Varför sparar vi information och hur ska den användas? Det handlar om insyn och kontroll, individers rättigheter, rättskipning, samhällsplanering, forskning och kulturarv.

I dagens samhälle har den tekniska utvecklingen skapat nya förutsättningar för informationsförsörjningen, liksom det faktum att viktig information hanteras olika i olika sektorer och att information utanför den offentliga sektorn saknar nödvändig reglering och skydd.

Det behövs ett helhetsperspektiv på informationsförsörjningen, där reglering och strukturering av information inte sprids ut på olika aktörer beroende på informationens typ och funktion, t.ex. om den är analog eller digital, offentlig eller privat.

Det behövs också mer fokus på informationens värde och gemensamma utgångspunkter för värdering av den, inom alla samhällssektorer t.ex. energiförsörjning, hälso- och sjukvård, finansiella tjänster, infrastruktur och kärnkraft.

Samhällsviktig information behöver identifieras, värderas och hanteras enhetligt och säkert för att kunna bevaras med bibehållen autenticitet och tillförlitlighet, även sådan information som inte finns i allmänna handlingar.

Digitalisering och digitalt bevarande

Riksarkivets samlade intryck av Arkivutredningens betänkande är att det saknas svar på hur staten ska möta upp omvärldens krav på den digitala förvaltningen och samhällets tillgång till information.

Riksarkivet vill sätta fokus på digitalt bevarande och utmaningen med de enorma informationsmängder som dagligen produceras. Ett exempel är bevarandet av de handlingar som är skapade digitalt. Det behövs nationella strategier för att få med denna information in i framtiden, och då även samhällsviktig information från privata aktörer.

Kopplat till detta vill Riksarkivet också lyfta vikten av informationssäkerhet, informationsklassning och dataskydd. Hur ska metoder för informationshantering och informationssäkerhet samordnas? Hur ska all den information som skapas i dag och i morgon kunna långtidsbevaras med bibehållen kvalitet och autenticitet?

Författningsförslagen

Riksarkivet välkomnar ambitionen i lagen att alla arkiv ska omfattas av ett symboliskt skydd. Däremot tycker Riksarkivet att lagförslaget är otydligt. Det är viktigt att en ny arkivlag blir pedagogisk och lättillgänglig både för

anställda i staten, kommunerna och regionerna som ska tillämpa lagens bestämmelser, och för dem som vill ta del av arkiven.

Några av de saker som Riksarkivet vill lyfta är att portalparagrafen omfattar mer än det som lagen handlar om, och att innehållet i lagen är svårtolkat. Det behöver bli tydligare vad arkivbegreppet betyder och vilka aktörer som omfattas av olika bestämmelser. Arkivlagens bestämmelser behöver också samordnas med andra bestämmelser, inte minst inom informationssäkerhetsområdet.

Statliga myndigheter

När det gäller de statliga myndigheterna går flera av utredningens förslag i linje med en mer samlad syn på samhällets informationsförvaltning. Ett exempel är förslaget att det ska införas en bestämmelse i arkivlagen om att myndigheter ska lämna uppgifter om sina arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem. Ett annat exempel är ett tydligare rådgivningsuppdrag för arkivmyndigheterna till de som står under deras tillsyn. Riksarkivet ser också positivt på Arkivutredningens förslag att myndigheter ska ha överlämnandeplaner, det ger bättre möjlighet till planering och framförhållning.

Kommuner och regioner

Förslaget om tydligare uppdrag för rådgivning är bra, men Riksarkivet vill också ha rätt att meddela föreskrifter för kommuner och regioner. Syftet är att samhällsviktig information ska hanteras likvärdigt, oavsett i vilken kommun eller region den finns. Riksarkivet vill i sammanhanget poängtera att alla kommuner inte har samma förutsättningar att hantera sina arkivfrågor. Tillsyn ska även fortsättningsvis ligga hos den lokala eller regionala arkivmyndigheten, enligt Riksarkivets förslag. Riksarkivet kan inte se att föreskriftsrätten behöver komma i konflikt med det kommunala självstyret.

Enskilda arkiv

Ambitionen att låta enskilda arkiv omfattas av delar av arkivlagens bestämmelser är bra. Det går i riktning mot ett helhetsperspektiv. Men urvalet bör inte begränsas till att endast omfatta enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel, där arkiven redan idag ges en trygg förvaring. Riksarkivet vill att en vidare krets ska omfattas, och har lämnat förslag om en utökning av arkivlagens bestämmelser till skydd för enskilda arkivbestånd som inte förvaras hos enskilda arkivinstitutioner. Det handlar om information om samhällsviktiga funktioner utanför den offentliga sektorn, information från offentligt finansierad verksamhet i privat regi och om information som utgör en viktig del av kulturarvet.

Det är positivt att Arkivutredningen vill tillföra de enskilda arkiven ökade statsbidrag. Riksarkivet vill här lyfta frågan om urval – myndigheten har lämnat ett förslag avseende värdering av information i samhället i stort, även

när det gäller arkiv inom den enskilda sektorn. Riksarkivet är tveksam till att statsbidrag ska riktas särskilt till bildandet av arkivcentrumlösningar, även om sådana kan innebära många fördelar. Ett bredare formulerat statsbidrag skulle kunna komma flera till del och användas för de behov som den enskilda arkivsektorn ger uttryck för.

Riksarkivet välkomnar ett uttalat fokus på arkiv som bildats i det samiska samhället och ett utpekad ansvar för att dessa arkiv ska uppmärksammas och tillgängliggöras.

Nationella Arkivdatabasen, NAD

Riksarkivets ambition är att den Nationella Arkivdatabasen, NAD, ska vara ett självklart nav för all arkivinformation. Riksarkivet ser därför positivt på förslaget att det ska framgå av Riksarkivets instruktion att myndigheten ska tillhandahålla ett nationellt arkivinformationssystem. Förslaget om att myndigheterna och vissa arkivinstitutioner ska rapportera uppgifter till NAD kommer också att leda till en bättre överblick av samhällets informationsresurser, och göra det lättare för användarna att hitta information om arkiv.

Riksarkivet anser att det behövs resurser för ett storskaligt nationellt projekt för att få fler aktörer inom den enskilda sektorn att ansluta sig till NAD, och även resurser för satsningar på utveckling och ökad användbarhet.

Nationalarkivets roll

Vilken roll ska ett nationalarkiv ha? Riksarkivet har ett kulturarvsuppdrag och ett förvaltningsuppdrag – de är delar av samma helhet, och Riksarkivet är en naturlig part i samhällets informationsförsörjning och digitaliseringen av förvaltningen. Riksarkivet vill ta ett ansvar för att – tillsammans med andra – göra värderingen av vad som är samhällsviktig information, och myndigheten skulle också behöva få ett större ansvar gentemot enskilda arkivbildare och arkiv i kommuner och regioner.

Det är positivt med bättre möjligheter för rådgivning, men Riksarkivet anser att utökad föreskriftsrätt och sanktionsmöjligheter behövs i ett nationalarkivs verktygslåda, så att information som skapas hanteras rätt redan från början. Informationen, oavsett om den är digital eller analog, blir så småningom en del av det historiska arvet, förutsatt att den bevaras. Ett nationalarkivs roll spänner således över hela skalan, från att information skapas till att den återanvänds – kanske långt senare och kanske i ett helt annat syfte än när den kom till.

Riksarkivet håller med Arkivutredningen om att arkivsektorn är underfinansierad. Det gäller både stat, kommun, region och enskild sektor. Ett utökad ansvar för Riksarkivet kräver utökade resurser.

Inledande kommentarer

Hur information skapas, hanteras och bevaras är viktigt på flera olika plan och ytterst en demokratifråga. För möjlighet till insyn och kontroll, för att individers rättigheter ska kunna garanteras, för rättskipning, samhällsplanering, forskning och kulturarv och för att grundläggande funktioner som t.ex. vård, skola och omsorg ska kunna fungera.

Vi genomlever i skrivande stund coronapandemin med konsekvenser för vårt samhälle och dess medborgare som ingen av oss tidigare varit med om. Hur kommer vi i efterhand kunna värdera och analysera hur coronakrisen hanterades, kunna veta vilka beslut som fattades och förstå hur individer och samhället påverkades? Viktig information som kan berätta om beslutsfattande, sjukdomsförlopp, smittspridning, arbetsmiljö och krisberedskap skapas hos olika aktörer. Informationen kan därmed hanteras, bevaras och göras tillgänglig på helt olika sätt. Har informationen skapats av en statlig myndighet som Folkhälsomyndigheten, i en fristående organisation som Sveriges kommuner och regioner, hos en kommun eller ett företag? Utfördes äldreomsorgen av en privat aktör eller var den en del av en offentlig verksamhet?

Frågan blyxtbelyser problemet med att information i allt för hög grad hanteras och regleras (eller inte regleras) utifrån vem som skapat den. Riksarkivet har återkommande lyft detta till arkivutredningen i form av tre aspekter som myndigheten anser är avgörande för att kunna möta samtida och framtida utmaningar.

Det behövs ett **helhetsperspektiv** på informationsförsörjningen, där reglering och strukturering av information inte sprids ut på olika aktörer beroende på informationens typ och funktion, t.ex. om den är analog eller digital, offentlig eller privat. Oavsett var information skapas och vilken form den har, bör likartade förutsättningar finnas för att hantera, säkerställa, bevara och tillgängliggöra den på både kort och lång sikt. Ett helhetsperspektiv på informationsförsörjning minskar risken för att samhällsviktig information förloras och att kulturarvet utarmas.

Det behövs gemensamma utgångspunkter för informationens **värde och värdering**. Värde kan betraktas från olika perspektiv; på kort och på lång sikt, för den enskilde individen och för samhället i stort. Var information skapas eller vem som hanterar den säger egentligen inget om dess värde. Om det finns ett regelverk eller inte har däremot stor betydelse. I den offentliga sektorn garanteras insyn och informationen hanteras och bevaras i enlighet med arkivlagen, men så är det inte i den privata sektorn. Det behövs gemensamma utgångspunkter för värdering inom samhällsviktiga verksamheter, som exempelvis energiförsörjning, hälso- och sjukvård, finansiella tjänster, infrastruktur och kärnkraft.

Samhällsviktig information behöver hanteras lika. Vad som ska betraktas som samhällsviktig information behöver tydliggöras och kretsen som ska tillämpa (delar av) arkivlagen bör utökas så att samhällsviktig information, och annan information av allmänt intresse som inte finns i allmänna handlingar, bevaras och hålls tillgänglig.

Riksarkivets yttrande över Arkivutredningens förslag och bedömningar

5.2 En ny arkivlag

Förslag: En ny arkivlag ersätter den nuvarande arkivlagen.

Riksarkivet tillstyrker förslaget att ersätta den nuvarande arkivlagen med en ny, men har synpunkter på utformningen, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag.

Reglerna i arkivlagen utgör i första hand en del av förvaltningsrättsområdet. Detta till skillnad från bibliotekslagen (2013:801) och museilagen (2017:563), som är utpräglade kulturpolitiska främjandelagar. Riksarkivet har ingenting att invända mot att införa fler bestämmelser i arkivlagen som syftar till att främja tillgången till kulturarvet. Däremot vill Riksarkivet efterlysa en tydligare uppdelning mellan de reglerna å ena sidan, och de regler som syftar till att myndigheterna och andra organ ska uppfylla de krav som ställs på deras hantering av allmänna handlingar å den andra. Detta skulle gå att uppnå genom en omdisponering av reglerna och en uppdelning i olika avsnitt; bestämmelser om främjande av kulturarvet, arkiven som en viktig resurs för samhället och andra regler som bör gälla för alla arkiv för sig – och bestämmelser som ska tillämpas på allmänna handlingar som bildar arkiv hos myndigheter och vissa andra organ för sig.

Så som förslaget till arkivlag är utformat anser Riksarkivet att de enskilda arkiven tappas bort. Förslagen är otydliga och man behöver läsa lagen mycket noggrant för att förstå vad som gäller, nämligen att de enskilda arkiven endast skulle omfattas av ett symboliskt skydd. Ett alternativt förslag skulle vara att dela upp bestämmelserna i två olika lagar; en förvaltningsrättslig lag som reglerar de arkiv som består av allmänna handlingar och en kulturpolitisk främjandelag som lyfter fram betydelsen av alla arkiv och då särskilt de enskilda arkiven.

Att Riksarkivet förordar ett starkare skydd för vissa enskilda arkivbestånd av särskild samhällsviktig eller kulturell betydelse än vad Arkivutredningen har föreslagit utvecklas i avsnitt 11.7.1.

Förslaget till arkivlag innehåller en del inkonsekvenser, som man behöver se över inför en proposition, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag.

5.3 Inledande bestämmelser. Lagens syfte

Förslag: Lagen ska inledas med en paragraf som anger att syftet med lagen är att

1. trygga tillgången till allmänna handlingar,
2. främja tillgången till kulturarvet, och
3. bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling.

Riksarkivet tillstyrker att lagen förses med en syftesparagraf, men har synpunkter på utformningen av förslaget. Förslaget i 5.3 hänger intimt

samman med Arkivutredningens överväganden och förslag i 5.4, därför redovisas synpunkterna i anslutning till det förslaget, samt i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, Inledande bestämmelser och 1–2 §. Vissa aspekter tas också upp i avsnitten 7.11.1 och 11.7.1.

5.4 Inledande bestämmelser. Ändamålen med arkiven

Förslag: I arkivlagens inledande bestämmelser ska det lyftas fram att arkiven är en del av kulturarvet. Det ska också framgå att arkiven ska bevaras, struktureras och förvaltas för att tillgodose

1. rätten att ta del av allmänna handlingar,
2. behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och
3. forskningens behov.

Riksarkivet instämmer i Arkivutredningens förslag att den nya arkivlagen, liksom den gällande, bör ha en ändamålsparagraf, men har synpunkter på utformningen av förslaget. Se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, Inledande bestämmelser och 1–2 §§.

Om Arkivutredningens förslag ska genomföras så välkomnar Riksarkivet ändå ambitionen i de inledande bestämmelserna, nämligen att alla arkiv ska omfattas av ett symboliskt skydd. Däremot vill Riksarkivet problematisera hur bestämmelserna har utformats, både när det gäller tydlighet och hur hela lagen har konstruerats mot bakgrund av dessa två portalparagrafer.

Det framgår inte av lydelsen att de två portalparagraferna även omfattar de arkiv som finns utanför myndighetssfären, arkivinstitutionerna och de enskilda arkivinstitutioner som får statsbidrag. Det behöver tydliggöras att ”arkiven” här betyder alla arkiv. Alltså inte bara de arkiv som omfattas av de övriga bestämmelserna i förslaget.

Det framstår som märkligt att i portalparagraferna i en lag inkludera något som sedan inte omfattas av de materiella bestämmelserna i lagen. På den punkten skiljer sig också den föreslagna arkivlagen från de övriga lagarna på kulturarvsområdet; bibliotekslagen, museilagen och kulturmiljölagen (1988:950).

Riksarkivet anser också att arkivens betydelse som en tillgång för samhället bör lyftas fram jämte att arkiven utgör en del av kulturarvet. Detta överensstämmer med tankarna på vidareutnyttjande av handlingar som bl.a. uttrycks i PSI-lagen, och visar på en annan sida av myndigheternas arkiv än den som manifesteras i begreppet kulturarv.¹ I Arkivutredningens överväganden och förslag i avsnitten 5.3, 7.11.1 och 11.7.1 tydliggörs det att alla arkiv är en del av kulturarvet. Däremot lyfter man inte fram att de enskilda arkiven, liksom de allmänna handlingarna, också utgör en viktig tillgång i samhället.

---

¹ Se skäl 16 EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2003/98/EG av den 17 november 2003 om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

Att Riksarkivet förordar ett starkare skydd för vissa enskilda arkivbestånd av särskild samhällsviktig eller kulturell betydelse än vad Arkivutredningen har föreslagit utvecklas i avsnitt 11.7.1.

5.5 Lagens tillämpningsområde

Förslag: Lagens bestämmelser ska gälla för

1. myndigheternas och vissa andra organs arkiv, och
2. arkivmyndigheterna.

För sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel ska vissa av bestämmelserna om tillgänglighet och rapportering gälla.

Riksarkivet tillstyrker att de enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel ska omfattas av bestämmelserna om tillgänglighet och rapportering.

Däremot ser inte Riksarkivet att det är dessa arkiv som i första hand behöver ett ökat skydd. De enskilda arkivinstitutionerna brinner för arkivfrågorna och tryggar på ett föredömligt sätt de arkiv som de har i sin vård för framtiden. Det är istället vissa av de övriga miljontals enskilda arkiven som behöver ett ökat skydd, så som de har i de övriga nordiska länderna.

Att Riksarkivet förordar ett starkare skydd för vissa enskilda arkivbestånd av särskild samhällsviktig eller kulturell betydelse än vad Arkivutredningen har föreslagit utvecklas i avsnitt 11.7.1.

5.6 Tillgänglighet

Förslag: Arkivmyndigheterna ska tillgängliggöra och främja användningen av arkiven för att uppfylla syftena och ändamålen i de inledande bestämmelserna.

De enskilda arkivinstitutioner som får verksamhetsbidrag av statliga medel ska tillgängliggöra och främja användningen av arkiven för att främja tillgången till kulturarvet och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling. De ska genom tillgängliggörande av arkiven och främjande av användningen också tillgodose forskningens behov.

Riksarkivet tillstyrker förslaget, men har synpunkter på utformningen av bestämmelsen som borde vara tydligare med avseende på vilka arkiv som ska omfattas, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 7 §. Jämför också vad som sägs i avsnitt 5.10.

Riksarkivet vill också ifrågasätta varför inte även de statliga och kommunala myndigheterna ska ha en skyldighet att främja tillgänglighet och användning av sina arkiv. Det ligger ju också i linje med bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen (1949:105) (TF), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL), lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (PSI-lagen), samt förslaget i 5.10 om att myndigheterna ska redovisa sina arkiv i ett nationellt arkivinformations-system.

5.7 Uttryck i lagen

Förslag: Det ska finnas en bestämmelse som förklarar att uttrycken handling och allmän handling har samma betydelse som i tryckfrihetsförordningen.

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

5.8.1 Myndigheternas arkiv

Förslag: Myndigheternas arkiv bildas av de allmänna handlingar från verksamheten och av sådana minnesanteckningar, utkast och koncept som avses i tryckfrihetsförordningen och som myndigheten beslutar ska tas om hand för arkivering.

Upptagningar för automatiserad behandling som är tillgängliga för flera myndigheter, så att de utgör allmänna handlingar där, ska bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för det informationssystem där upptagningen ingår.

Riksarkivet tillstyrker förslagens första del, men anser att det finns starka skäl till att fortsatt utreda lämpligheten i den andra delen, om var gemensamt tillgängliga upptagningar för automatiserad behandling ska bilda arkiv. Detta utvecklas i avsnitt 6.4.1 och i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 9 och 11 §§.

5.8.2 Myndigheternas skyldigheter

Förslag: Ordet arkivförvaltning ersätter ordet arkivvård i arkivlagen. De åtgärder som enligt gällande arkivlag ingår i arkivvården ska ingå i arkivförvaltningen men i vissa delar ändras.

En god arkivförvaltning ska gälla även när allmänna handlingar inte registrerats utan hålls ordnade på ett sådant sätt att det utan svårighet kan konstateras vilka handlingar som har kommit in eller upprättats.

Det ska ingå i arkivförvaltningen att ange hos vilken myndighet upptagningar för automatiserad behandling som är tillgängliga för flera myndigheter, så att de utgör allmänna handlingar där, ska bilda arkiv.

Det ingår också i arkivförvaltningen att myndigheten efter samråd med arkivmyndigheten upprättar planer för återlämnande och överlämnande av hela eller delar av myndighetens arkiv till arkivmyndigheten.

Riksarkivet tillstyrker att begreppet arkivförvaltning ersätter begreppet arkivvård. Riksarkivet tillstyrker också att uppräkningsdelen om vad som ingår i arkivförvaltningen förs över från den nuvarande arkivförordningen till den nya arkivlagen så att det gäller för alla myndigheter (och organ), inte bara de statliga. Riksarkivet tillstyrker även införandet av planer för återlämnande och överlämnande till arkivmyndigheterna. Däremot har Riksarkivet synpunkter på hur bestämmelserna har utformats, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 10–12 §§.

5.9 Bevarande och gallring

Förslag: Allmänna handlingar ska bevaras. Myndigheterna får dock gallra allmänna handlingar om hänsyn tas till att de arkivhandlingar som återstår ska kunna tillgodose de ändamål som anges i lagens inledande bestämmelser. Om det finns bestämmelser om gallring av vissa allmänna handlingar i en annan lag, en förordning eller föreskrifter meddelade med stöd av riksdagsordningen som avviker från arkivlagen, ska den bestämmelsen tillämpas.

Ambitionen med förslaget är bra, men Riksarkivet delar inte utredningens bedömning att det framgår tydligt att myndigheterna ska följa det regelverk för bevarande och gallring som finns. Riksarkivets erfarenhet är att gallringsbestämmelsen i 10 § den nuvarande arkivlagen ofta missförstås av dem som har att tillämpa den. Riksarkivet anser att det tydligare behöver framgå att det är arkivmyndigheterna, inte de arkivbildande myndigheterna

och organen själva, som ska göra bedömningen av om de arkivhandlingar som återstår kan tillgodose de ändamål som anges i lagens inledande bestämmelser. Detta särskilt mot bakgrund av att 2 kap. 23 § TF hänvisar till bl.a. arkivlagens bestämmelse om gallring av allmänna handlingar. Detta utvecklas ytterligare i avsnitt 7.11.1 och i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 13 §.

5.10 Rapporteringsskyldighet

Förslag: Myndigheterna och de enskilda arkivinstitutionerna som får verksamhetsbidrag av statliga medel, ska lämna uppgifter om arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem.

Riksarkivet tillstyrker förslaget. Men utformningen av bestämmelsen borde vara tydligare med avseende på vilka arkiv som ska omfattas av bestämmelsen, se avsnitt 6.4.5 samt bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag 14 §. Jämför också avsnitten 5.4 och 5.6 samt bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, Lagens tillämpningsområde samt 2 och 7 §§.

5.11.1 OSL-organen

Förslag: Om ett sådant organ som avses i 2 kap. 4 § första meningen offentlighets- och sekretesslagen tas bort från bilagan till den lagen, ska organets arkivhandlingar från den verksamhet som anges i bilagan överlämnas till den statliga arkivmyndigheten inom tre månader, såvida inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.

Riksarkivet tillstyrker förslaget men har synpunkter på utformningen av bestämmelsen, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 15 §.

5.11.2 Bestämmelser om riksdagen

Förslag: Upplysningsbestämmelsen om när riksdagen får avhända sig allmänna handlingar behålls men omformuleras något.

Riksarkivet tillstyrker förslaget, men har kommentarer om bestämmelsens placering, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 16 §.

5.12.1 Bevarandeplanering

Förslag: Arkivmyndigheterna ska upprätthålla en aktiv och strategisk bevarandeplanering för myndigheternas allmänna handlingar.

Riksarkivet avstyrker förslaget, och anser att innebörden i förslaget är otydlig och Riksarkivet motsätter sig den glidning i ansvaret för myndigheternas arkiv som utformningen av förslaget innebär. Detta utvecklas i avsnittet 7.11.1 samt i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag 20 §.

5.12.2 Rådgivning

Förslag: Av den föreslagna arkivlagen ska framgå att arkivmyndigheterna ska ge råd och vägledning om arkivbildning och arkivförvaltning till de myndigheter och andra organ som står under deras tillsyn.

Den statliga arkivmyndigheten ska ha ett särskilt rådgivningsuppdrag gentemot enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner i arkivspecifika frågor.

Riksarkivet välkomnar ambitionen i Arkivutredningens förslag. Särskilt mot bakgrund av att det har framkommit att det finns en stor efterfrågan på råd och vägledning, både från myndigheterna och från enskilda.

Däremot avstyrker Riksarkivet utformningen av bestämmelsen och, när det gäller rådgivning till den enskilda arkivsektorn, också placeringen i arkivlagen, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 21 §. Riksarkivet anser att förslaget är allt för långtgående, särskilt mot bakgrund av att den anslagsökning som föreslås är allt för knappt tilltagen. Riksarkivets rådgivningsuppdrag gentemot den enskilda arkivsektorn bör istället uttryckas på ett tydligare sätt än nu i Riksarkivets instruktion.

Enligt förslaget ska arkivmyndigheterna ge råd och vägledning om arkivbildning till de myndigheter och andra organ som står under deras tillsyn. En myndighets arkiv bildas av de allmänna handlingarna från deras verksamhet. Det är myndigheterna själva som avgör vad som är allmänna handlingar hos dem utifrån bestämmelserna i TF. Detta gäller också för de andra organ vars verksamhet bildar allmänna handlingar.

Arkivmyndigheterna har inte tillsyn i fråga om vad som är allmänna handlingar och bör inte heller ge råd om detta till myndigheterna och organen. Se också avsnitten 6.4.1 och 9.7.5 samt bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 21 § första stycket.

5.13 Särskilda arkivuppgifter

Förslag: Beteckningen kommunal arkivmyndighet ändras till kommunal myndighet.

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

5.14 Undantag från tillsyn

Förslag: Formuleringen av undantagsbestämmelsen ska ändras så att den statliga arkivmyndigheten inte ska ha tillsyn över riksdagens myndigheter, regeringen, Regeringskansliet eller utrikesrepresentationen.

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

Men Riksarkivet har i ett yttrande² till Arkivutredningen framfört synpunkten att riksdag och regering också bör utse arkivmyndigheter som utövar tillsyn över deras och deras myndigheters arkiv. Både riksdagen och Regeringskansliet antar redan rollen som arkivmyndighet genom att föreskriva, ägna sig åt rådgivning och svara för vården av myndighetsarkiven efter överlämnande samt följa upp att underordnade myndigheter tar sitt ansvar för arkivbildningen. Dessa myndigheter borde härvidlag också omfattas av de regler som gäller för den offentliga förvaltningen i övrigt.

---

² Riksarkivets skrivelse till arkivutredningen, *Arkivutredningens frågor till arkivsektorn*, 2018-11-23, Dnr RA 04-2017/5870

5.15 Åtgärdsförelägganden

Förslag: Den statliga arkivmyndigheten ska få besluta om åtgärdsföreläggande om brister i arkivförvaltningen uppmärksammas och om föreskrivna överlämnandeplaner inte inkommer.

Riksarkivet tillstyrker förslaget. Att Riksarkivet önskar bättre sanktionsmöjligheter med möjlighet till viten eller sanktionsavgifter utvecklas i avsnitt 9.7.4. Riksarkivet har också synpunkter på utformningen av bestämmelsen, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 31 §.

Man kan också fråga sig om inte kommuner och regioner bör ha samma möjlighet att besluta om åtgärdsföreläggande.

5.16 Bemyndiganden och beslut i enskilda fall

Förslag: Ett särskilt avsnitt ska införas i den nya arkivlagen med bestämmelser om bemyndiganden och beslut i enskilda fall.

Riksarkivet har inga invändningar i sak, men har synpunkter på utformningen av bestämmelserna, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 32–35 §§.

5.17.1 Bestämmelser om kommuner och regioner

Förslag: Kommunerna och regionerna ska vara skyldiga att besluta riktlinjer för arkivförvaltningen och om gallring av allmänna handlingar inom kommunen.

Riksarkivet vill ifrågasätta om allmänna handlingar ska kunna gallras på något annat sätt än genom föreskrifter, eller genom beslut i särskilda fall. Riksarkivet instämmer i Arkivutredningens beskrivning av bestämmelserna i den nuvarande arkivlagen (1990:782) och kommunallagen (2017:725) i förhållande till regeringsformen (1974:152). Däremot vill Riksarkivet ifrågasätta hur förslaget stämmer överens med bestämmelsen i 2 kap. 23 § TF där det anges att föreskrifter om hur allmänna handlingar ska bevaras samt om gallring och annat avhändande av sådana handlingar får meddelas i lag. Också i förhållande till EU-rätten kan det bli problematiskt att bryta kedjan lag – förordning – föreskrift. Riksarkivet har inte haft möjlighet att titta närmare på frågan, men befarar att detta skulle kunna få oöverblickbara konsekvenser, t.ex. när det gäller EU:s dataskyddsförordning³.

Riksarkivet välkomnar trots detta en tvingande bestämmelse om att kommunerna och regionerna ska besluta om föreskrifter om arkivförvaltning och gallring. Men Riksarkivet befarar att detta inte är tillräckligt för att förebygga otillåten gallring. Det framgår inte tillräckligt tydligt att bedömningen av vad som kan gallras kräver att de kommunala och regionala arkivmyndigheterna intar samma expertroll när det gäller föreskrifter och beslut om gallring som Riksarkivet gör på den statliga sidan. Det är de

---

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

fackkunniga arkivmyndigheterna, inte de arkivbildande myndigheterna och organen själva, som ska göra bedömningen av om de arkivhandlingar som återstår kan tillgodose de ändamål som anges i lagens inledande bestämmelser. Arkivutredningen har inte aviserat någon ändring av den gällande principen⁴.

Se också kommentarerna till 5.9, 7.11.2 och 9.7.2. samt bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 36 §.

5.17.2 Normgivningsbemyndigande enligt RF

Förslag: En upplysningsparagraf införs där en hänvisning görs till regeringens normgivningsbemyndigande i regeringsformen.

Riksarkivet har ingenting att invända mot förslaget.

6.4.1 Arkivbildningen

Förslag: Det ska av arkivlagen framgå att upptagningar för automatiserad behandling som är tillgängliga för flera myndigheter, så att de utgör allmänna handlingar där, ska bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för det informationssystem där upptagningen ingår.

Riksarkivet avstyrker förslaget. Arkivutredningen menar på s. 587 att förslaget inte skulle innebära någon ändring i sak, men Riksarkivet kan inte se att det stämmer. Förslaget är förvisso inte väsensskilt från bestämmelsen i 3 § första stycket i nuvarande arkivlagen, men motiveringen till varför bestämmelsen behövs skiljer sig åt i jämförelse med resonemanget i förarbetena till den nuvarande arkivlagen (prop. 1989/90:72).

När man talar om myndigheternas arkivbildning är den viktigaste utgångspunkten den arkivteoretiska, nämligen att arkiven bildas genom myndigheternas verksamhet (och uppdrag) och inte genom t.ex. arkivlagstiftningen. Att man genom arkivlagstiftningen kan normera, utöva tillsyn och rådgivning kring myndigheternas arkivförvaltning (arkivvård) och över hur myndigheterna hanterar de arkiv som bildas i deras verksamheter, är en delvis annan sak.

Undantagets utformning innebär att en myndighet inte ska vara ansvarig för sitt arkiv och för sin arkivbildning, om en upptagning ingår i ett informationssystem som en annan myndighet ansvarar för. Det finns därför skäl till att fortsatt utreda lämpligheten i bestämmelserna om var gemensamt tillgängliga upptagningar för automatiserad behandling ska bilda arkiv.

Undantaget i den nuvarande arkivlagen har sin utgångspunkt i den systemarkitektur som rådde på 1980-talet, när det fanns lokala myndigheter som rapporterade in sin information till den centrala myndigheten, som stod för det centrala informationssystemet. Riksarkivet känner inte till någon myndighet som har motsvarande systemarkitektur idag, när i princip alla myndigheter har blivit enmyndigheter.

---

⁴ Regeringens proposition 1989/90:72 om arkiv m. m., s 42 f och s. 77

Arkivutredningen redovisar två exempel som stöd för sin hållning, vägtrafikregistret och Hermes. Problemet är att dessa system inte illustrerar det undantag som avses. När en myndighet rapporterar sin redovisning till Ekonomistyrningsverket, i Hermes, så har myndigheten samtidigt kvar uppgifterna hos sig. Uppgifterna kommer alltså att arkiveras både hos Ekonomistyrningsverket och hos myndigheten. Skillnaden är att i Hermes finns den aggregerade statsredovisningen, som bygger på uppgifter från alla myndigheter. De enskilda myndigheterna har förstås bara de uppgifter som de själva har rapporterat. Rapportfilen gallras oftast, medan grunduppgifterna bevaras. Samma sak är det för de myndigheter som rapporterar till vägtrafikregistret. Och det omvända gäller när en myndighet använder den information som de har tillgång till i ett gemensamt system, t.ex. om Polismyndigheten hämtar information som finns i vägtrafikregistret. Om uppgiften ur vägtrafikregistret hör till ett ärende hos Polismyndigheten så ska uppgiften, enligt 27 § förvaltningslagen dokumenteras om den har betydelse för utgången i ärendet. Det innebär att uppgiften kommer att arkiveras även hos Polismyndigheten, samtidigt som vägtrafikregistret i sin helhet bildar arkiv hos Transportstyrelsen. Att den uppdaterade informationen enbart finns på ett ställe, på en centralt lagrad plats, hos en myndighet som har i uppdrag att ansvara för att samla aggregerade uppgifter i ett system är alltså inte ett undantag från huvudregeln.

Riksarkivet vill anföra några exempel som bättre illustrerar den typ av samverkan med gemensamma systemlösningar som sker i offentlig förvaltning.

Exempel 1: Kundmyndigheters data i de gemensamma ekonomi- och personaladministrativa tjänster som Statens servicecenter, SSC, utför. Personalregister, lönespecifikationer, underlag för löneutbetalningar, sammanställningar och rapporter m.m. som ingår i varje kundmyndighets arkivbildning lagras i system som förvaltas av Statens servicecenter, som utför tjänster åt myndigheterna med deras data som grund. Den arkivbildning som sker i dessa processer har SSC dock ingen avsikt att integrera i sin egen arkivbildning.

Exempel 2: Länsstyrelsernas samverkan med hela den offentliga förvaltningen. Ett specifikt exempel är Länsstyrelsernas ärenderegistrering hos Boverket i ärenden om bostadsstöd. Man har sedan lång tid registrerat de handlingar som ingår i ärenden om olika slag av bostadsstöd i Boverkets diarium, under det att handlingarna i akterna förvaras hos Länsstyrelserna (de registrerade uppgifterna om ärendet återsöks i ett arkiv och akterna i ett annat) vilket får till följd att arkivbildningen inte hålls samman fysiskt, men kan identifieras logiskt. Länsstyrelsen har likande arbetssätt med flera andra myndigheter, t.ex. Jordbruksverket.

Exempel 3: Många små statliga nämnder och vissa andra specialmyndigheter har inga egna system utan använder systemen hos en

större värmyndighet. I dessa fall kan arkivbildningsfrågan ofta lösas genom bevarandeplanering i en exitstrategi, för de fall då värdskapet upphör eller förändras. Med såväl formuleringen i den nuvarande arkivlagen som med förslaget till ny arkivlag, kvarstår dock ambivalensen i regelverket.

Undantaget, så som det är utformat i Arkivutredningens förslag, innebär en motsättning i förhållande till myndigheternas skyldigheter att ansvara för sin arkivförvaltning. En arkivlag måste ha sin utgångspunkt i arkivvetenskapen och arkivteorin; nämligen att ett arkiv ska hållas samman och de interna sambanden upprätthållas, eftersom detta är förutsättningar för att bedöma arkivhandlingars autenticitet och tillförlitlighet. Den professionella utvecklingen har anpassats för en elektronisk arkivbildning, med bl.a. regler och metoder för dokumentation inklusive metadatamärkning och arkivredovisning grundad i verksamhets- och processbeskrivningar, som medger att arkiv och samband i dessa hålls logiskt intakta oavsett var informationshanteringen sker.

Det är en sak att som myndighet ansvara för ett informationssystem (köpa in, driftsätta osv.), men en annan att ansvara för de olika upptagningar, handlingar och uppgifter som tillförts informationssystemet och som har använts av olika myndigheter i deras respektive verksamhet. Upptagningen, handlingen eller uppgiften i sig kan utgöra en del av den egna arkivbildningen som respektive myndighet, enligt huvudregeln, ansvarar för.

Att splittra ansvaret för arkivet innebär även konflikter med annan lagstiftning; TF, förvaltningslagen, OSL, PSI-lagen, EU:s dataskyddsförordning och olika registerförfattningar. Dessa regelverk är explicit eller implicit beroende av att proveniensprincipen upprätthålls i myndigheternas arkiv. När det gäller förvaltningslagen handlar det, förutom om dokumentationsskyldigheten enligt 27 §, t.ex. om möjligheten till partsinsyn enligt 10 § och rättelse av skrivfel enligt 36 §. I OSL handlar det om god förvaltningsstruktur enligt 4 kap. och skyldighet att registrera allmänna handlingar enligt 5 kap. Det kan också få betydelse för vilka uppgifter som omfattas av sekretess eftersom sekretessen gäller olika hos olika myndigheter. När det gäller TF handlar det förstås om möjligheten att få ta del av allmänna handlingar.

Beträffande EU:s dataskyddsförordning är *vidarebehandling av personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse* ett exklusivt ansvar för myndigheten eller arkivmyndigheten, om detta ansvar genom överlämnande av arkivet har överförts dit. Riksarkivet anser att Arkivutredningens förslag måste strida mot finalitetsprincipen.

Kärnan i problematiken är att man i betänkandet blandar ihop fysisk förvaring och logiska samband. Detta är inte i första hand en ansvarsfråga, utan en redovisningsfråga. Se också SOU 1988:11 Öppenhet och minne, Arkivens roll i samhället, s. 43, Prop. 1989/90:72 om arkiv m.m. s. 22, s. 30,

s. 33 ff och s. 70 samt SOU 2012:90 Överskottsinformation vid direktåtkomst s. 81 f.

Vidare menar Riksarkivet att den föreslagna bestämmelsen om att den myndighet som ansvarar för ett informationssystem också ska vara arkivbildare för gemensamt tillgängliga upptagningar utgår från ett relativt snävt tekniskt perspektiv. *Informationssystemet* hamnar i fokus och blir avgörande för synen på arkivbildningen.

Detta kan ställas mot ett perspektiv där *myndighetens verksamhet* kopplat till arkivbildningen istället får stå i fokus. Arkivbildningen utgår alltid från den verksamhet som en myndighet utför enligt sitt uppdrag, vilket ju också speglas i den grundläggande bestämmelsen om att myndigheternas arkiv bildas av de allmänna handlingarna från verksamheten. När det kommer till redovisning av myndigheternas arkiv har Riksarkivet genom bestämmelserna om verksamhetsbaserad arkivredovisning⁵ försökt att hantera den mer komplexa arkivbildning som dels är ett resultat av den digitala informationshantering som är norm inom den offentliga förvaltningen, dels påverkas av att myndigheterna alltmer arbetar i gemensamma eller överlappande verksamhetsprocesser. Genom att anlägga ett tydligare verksamhetsperspektiv på redovisningen av den information (handlingar/uppgifter) som hanteras i verksamheten blir det mindre fokus på handlingarnas faktiska förvaring. Arkivredovisningen består av olika slags sinsemellan relaterade metadata om arkivbildaren, verksamheten, handlingarna och åtkomsten till dessa. Men det är fullt möjligt för en myndighet att i sin egen arkivredovisning redovisa handlingar och uppgifter som tillkommer i en sådan del av verksamheten som processmässigt tangerar en annan myndighets verksamhet och som dessutom dokumenteras i ett för myndigheterna gemensamt informationssystem. Ur det perspektivet är det alltså möjligt att myndigheterna kan redogöra för och peka på åtkomst till uppgifter i myndighetsöverskridande processer och informationssystem.

Det finns också anledning att ställa sig frågan om hur bestämmelserna om att gemensamt tillgängliga upptagningar för automatiserad behandling endast ska bilda arkiv hos en myndighet förhåller sig till de bestämmelser i arkivförordningen som handlar om när en handling blir arkivhandling. I nuvarande arkivförordningen återfinns de sistnämnda bestämmelserna i 3 § och i utredningens förslag till ny arkivförordning i 7 §. Frågan verkar inte ha varit föremål för någon diskussion i vare sig förarbetena till den nuvarande arkivlagen eller i Arkivutredningens betänkande.

Bestämmelsen om arkivbildning för gemensamt tillgängliga upptagningar utgör ett undantag från huvudregeln om vilka handlingar som bildar myndigheternas arkiv. Samtidigt finns det alltså i arkivförordningen

---

⁵ Bestämmelserna infördes ursprungligen genom Riksarkivet föreskrifter (2008:4) om ändring i Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd (RA-FS 1991:1) om arkiv hos statliga myndigheter.

bestämmelser om när en handling bildar arkiv. För vissa typer av handlingar sker detta tidigt; varje införd anteckning i exempelvis ett register anses arkiverad i och med att den har gjorts. Om man överför detta resonemang på en uppgift som tillförs ett register som är gemensamt för flera myndigheter så skulle det egentligen innebära att denna uppgift skulle anses vara arkiverad hos den myndighet som tillförde uppgiften. Här blir förhållandet till bestämmelserna om vad som utgör en myndighets arkiv oklar. Hur de till synes motstridiga reglerna förhåller sig till varandra borde vara föremål för ytterligare utredning eller i varje fall ett förtydligande.

6.4.2 Myndigheternas arkivförvaltning

Förslag: Ordet arkivförvaltning ersätter ordet arkivvård i arkivlagen. De åtgärder som enligt gällande arkivlag ingår i arkivvården ska ingå i arkivförvaltningen men i vissa delar ändras. Av bestämmelserna om arkivförvaltning ska det framgå att myndigheterna ska skapa förutsättningar för en god arkivförvaltning genom att beakta bevarandenaspekter i ett tidigt skede.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag, men har vissa synpunkter på utformningen av förslaget, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 10 och 11 §§.

6.4.3 Överföra, avskilja och gallra handlingar och uppgifter i informationssystem

Förslag: Det ska införas en bestämmelse i arkivförordningen om en skyldighet för myndigheter att vid upphandling, utveckling eller idrifttagande av ett informationssystem försäkra sig om att handlingar och uppgifter i systemet kan föras över till andra informationssystem, avskiljas och gallras.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag om att införa bestämmelser i arkivförordningen om att i ett tidigt skede försäkra sig om att handlingar eller uppgifter i ett system bl.a. ska kunna överföras till ett annat system. Förslaget ligger i linje med bestämmelser i Riksarkivets föreskrifter om att planera sin arkivbildning och exempelvis ha strategier för bevarande etc. av information och handlingar. En viktig del i säkerställandet av bevarandet och förståelsen av elektroniska handlingar över tid är att de också dokumenteras. Riksarkivet vill därför föreslå att bestämmelsen ska innehålla ett krav på dokumentation, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivförordning, 6 §.

Begreppet ”avskilja” hänför sig till bestämmelser om informationssäkerhet och skydd av personuppgifter enligt EU:s dataskyddsförordning. Riksarkivet anser inte att utredningen tillräckligt har utrett hur begreppet passar in i arkivlagstiftningen. Se också kommentaren till avsnitt 7.11.3.

Arkivutredningens förslag om att även införa bestämmelser om förvaltningsgemensamma specifikationer i Riksarkivets instruktion förstärker vikten av proaktivitet ytterligare, vilket Riksarkivet ser positivt på.

6.4.4 Ingen samordning av bestämmelser i olika författningar

Bedömning: Arkivlagens bestämmelser om arkivbildning och arkivförvaltning bör inte samordnas med bestämmelser i några andra författningar.

Riksarkivet avstyrker förslaget. Riksarkivet delar inte Arkivutredningens uppfattning att den beskrivna problematiken, med delvis överlappande regelverk om bl.a. strukturering av information, kan lösas genom enbart vägledning och annan främjandeverksamhet. Problematiken med överlappande regelverk kvarstår även om främjandearbetet har intensifierats. Arkivutredningen anger som ett skäl till att inte föreslå någon förändring att det ständigt dyker upp nya regler på området. Enligt Riksarkivets mening skulle det, tvärt om, tala för att någon form av samordning infördes, t.ex. genom ett samrådsförfarande eller hänvisning till arkivlagstiftningen. Även om bestämmelserna har tillkommit för olika syften inom olika politikområden, så bör risken för överlappning kunna lösas genom tvingande bestämmelser om samråd när de olika myndigheterna använder sin föreskriftsrätt i det relativt fåtal bemyndiganden det handlar om. Riksarkivet har särskilt efterlyst en hänvisning från arkivlagen till säkerhetsskyddslagen (2018:585) (och vice versa). Riksarkivet redogör för ett exempel på denna problematik i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivförordning, 6 §.

6.4.5 Rapportering av uppgifter om arkiv

Förslag: Det ska i arkivlagen införas en bestämmelse om att myndigheterna ska lämna uppgifter om arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem.

Riksarkivet tillstyrker förslaget. Ett än mer samlat grepp på myndigheternas arkivinformation står i överensstämmelse med Riksarkivets strävan mot ett helhetsgrepp på samhällets informationshantering. I praktiken handlar det om det databas- och informationssystem för arkivväsendet som Riksarkivet har utvecklat; Nationella arkivdatabasen, NAD.

Riksarkivet vill lyfta frågan om hur överföringen av information från myndigheterna till NAD ska gå till i praktiken, t.ex. att överföring ska ske via standardiserade utbytesformat för arkivinformation via s.k. API:er⁶ så att överföringen från myndigheternas arkivredovisningssystem kan ske helt automatiskt via maskin-till-maskin-kommunikation. Riksarkivet hade gärna sett att Arkivutredningen även hade resonerat om vilka resursbehov som arbetet med inrapporteringen kommer att medföra för Riksarkivet och kanske även för myndigheterna. Se också kommentarerna i avsnitt 15.6.1.

Riksarkivet vill också väcka frågan om en säkerhetsskyddsbedömning innan man utökar NAD med uppgifter om stora delar av Sveriges informationsförsörjning. En lösning på en eventuell säkerhetsskyddsproblematik skulle kunna vara att det införs ett uttryckligt undantag från öppen publicering av vissa uppgifter, eventuellt genom en sekretessreglering. Ett undantag som gör att vissa arkiv eller serier skulle kunna undantas från rapporteringskravet skulle däremot inte vara en bra lösning. Sekretessen avtar över tid, men uppgifterna om arkiven ska finnas för att det ska gå att hitta i dem långt in i framtiden, när uppgifterna inte längre är känsliga. Att i efterhand föra in

---

⁶ Applikationsprogrammeringsgränssnitt, av engelskans Application Programming Interface

information om tidigare undantagna arkiv står i strid med tanken att informationen om arkiven ska skapas samtidigt som arkiven bildas och att informationen kontinuerligt ska överföras till NAD. Risken är annars att myndigheterna undviker att redovisa den typen av information i sina arkivredovisningar.

Begreppet myndigheter omfattar även kommunala och regionala myndigheter, men utredningen för inget resonemang om detta. Det nämns inte heller i avsnittet *16.5 Konsekvenser för kommuner och regioner*. Arkivutredningen har inte heller anpassat föreskriftsrätten efter detta, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivförordning, 22 §.

Riksarkivet anser att de s.k. överlämnandemyndigheterna och Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar också bör omfattas av bestämmelsen. Det är orimligt att enskilda organ som har allmänna handlingar till låns ska vara undantagna från rapporteringsskyldigheten.

Riksarkivet har också ytterligare synpunkter på hur förslaget till bestämmelsen är utformat, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 14 §.

7.11.1 Bestämmelser om bevarande i en ny arkivlag

Förslag: Det ska i arkivlagen tydliggöras att huvudregeln är att allmänna handlingar ska bevaras. I en av lagens inledande bestämmelser ska det anges att ett av lagens syften är att trygga tillgången till allmänna handlingar.

För att skapa ett tydligare fokus på bevarandefrågorna och möjliggöra prioriteringar ska det av arkivlagen framgå att arkivmyndigheterna ska upprätthålla en aktiv och strategisk bevarandeplanering.

Riksarkivet anser att Arkivutredningen endast på ett svepande sätt tar sig an bevarande- och gallringsfrågan samt att diskussionen i betänkandet i hög grad fokuserar på traditionella informationsmängder, även om de finns på teknikberoende media. Istället borde ett större grepp ha tagits på utmaningen med de enorma informationsmängder som dagligen produceras och som t.ex. förvaras och bevaras i molntjänster eller som lagras hos värdmyndigheter. Det är här de verkliga utmaningarna finns, inte i Riksarkivets handläggningstider.

Något som framkommer i betänkandet är behovet av föreskrifter och stöd för ett standardiserat arbetssätt. Olika typer av föreskrifter om bevarande och gallring behöver vara enhetliga och begreppsapparaten behöver ensas så att det blir tydligt vad som avses med t.ex. rensa, avställa, avskilja, förstöra, utplåna och gallra i olika typer av författningar, inte minst i registerförfattningarna.

Trygga tillgången till allmänna handlingar

Riksarkivet tillstyrker att det ska tydliggöras att allmänna handlingar som huvudregel ska bevaras. Riksarkivet har däremot invändningar mot hur

förslaget har utformats, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag 13 §.

Bevarandeplanering

Riksarkivet avstyrker förslaget.

Bevarandeplanering utgör en del av myndigheternas arkivförvaltning och finns, åtminstone till viss del, redan med i de regler och anvisningar som Riksarkivet tagit fram och som gäller för statliga myndigheter⁷. Det ligger också hög grad i linje med det arbete Riksarkivet bedriver, både när det gäller främjande och samverkan med arkivbildarna. Ansvaret för det proaktiva arbetet ligger också hos arkivbildarna, där tillämpningen av Riksarkivets föreskrifter, vägledningar och gallrings- och bevarandepolicy redan idag är en god grund för arbetet. Att det ytterligare kan förbättras, både från arkivmyndighetens och från arkivbildarnas sida, utgör ingen motsättning till det redan pågående arbetet.

Förslaget är förenat med vissa oklarheter. Arkivmyndigheterna ska, enligt utredningen, beakta myndigheternas bedömningar och erfarenheter i fråga om vilken typ av handlingar som ska bevaras på lång sikt. Samtidigt framhåller utredningen att arkivmyndigheterna förutsätts ha ett bredare perspektiv vid gallringsutredningar och att det perspektivet gör att arkivmyndigheten kan komma fram till andra bedömningar än vad myndigheterna skulle göra. Riksarkivet upplever att utredningen inte har bestämt sig för vilket perspektiv som ska vara det rådande.

Riksarkivet anser inte heller att Arkivutredningen tillräckligt har förklarat vad bevarandeplaneringen konkret skulle innebära och på vilket sätt den skulle skilja sig från det som redan gäller idag. Arkivutredningen hänvisar till sina dialogmöten med arkivsektorn, men utan att redovisa vad som har framkommit där och säger sig också ha inspirerats av den finska modellen, som innebär att arkivmyndigheten i detalj går igenom myndigheternas dokumenthanteringsplaner och anger vad som ska gallras och vad som ska bevaras. En sådan ordning är så pass annorlunda mot vad som hittills har gällt i Sverige att det är svårt att förstå hur den ska kunna tillämpas parallellt utan att man gör en mera grundlig utredning.

Det är också otydligt om arkivutredningen avser bevarande i motsats till gallring, eller om man menar aktiva bevarandeåtgärder, som t.ex. migrering till andra format. Att prioritera vilken typ av handlingar och uppgifter som ska bevaras på lång sikt handlar inte om aktiva bevarandeåtgärder i första hand, utan om att utreda vad som kan gallras. Allt annat ska bevaras. Att

---

⁷ 3 kap. Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 1991:1) och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter, senast ändrade genom RA-FS 2019:2, samt 3 kap. Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 2009:1) och allmänna råd om elektroniska handlingar (upptagningar för automatiserad behandling).

prioritera vilka handlingar som i första hand behöver räddas för att inte gå förlorade är en annan fråga.

Riksarkivet motsätter sig också den glidning i ansvaret för myndigheternas arkiv som utformningen av förslaget innebär. För att uppnå en proaktivitet så skulle ansvaret också uttalat behöva gälla de för de arkivbildande myndigheterna. Det bör inte vara arkivmyndigheternas ensidigt utpekade ansvar att bedriva ett proaktivt och strategiskt bevarandearbete. Däremot har arkivmyndigheterna självklart ansvar för råd och tillsyn även i denna fråga. Problematiken med den glidning i ansvaret för myndigheternas arkiv som utformningen av förslaget innebär har också beskrivits i avsnitt 5.12.1.

Riksarkivet delar utredningens syn att det behövs en proaktiv hantering av den växande mängden handlingar. Om förslaget ska genomföras behöver det däremot konkretiseras.

Förslaget om bevarandeplanering är också kopplat till förslaget om överlämnandeplaner, se avsnitt 8.7.1.

Riksarkivet vill i sammanhanget också framhålla det förslag⁸ som myndigheten har lämnat avseende värdering av information i samhället i stort. Förslaget går ut på att Riksarkivet vill få ett uppdrag att ta fram en nationell grund i form av riktlinjer för hur man värderar arkiv, för att få en gemensam utgångspunkt för hela sektorn. Uppdraget bör utföras i samråd med enskilda arkivsektorn och andra sektorer.

7.11.2 Delvis ändrade gallringsbestämmelser i arkivlagen

Förslag: Det ska i arkivlagen tydliggöras att allmänna handlingar ska bevaras men att gallring får ske under vissa förutsättningar.
Det ska av arkivlagen även framgå att kommuner och regioner är skyldiga att besluta om riktlinjer för gallring av allmänna handlingar

Riksarkivet tillstyrker förslaget att det i arkivlagen tydliggörs att allmänna handlingar ska bevaras, men att gallring får ske under vissa förutsättningar. Däremot har Riksarkivet invändningar mot hur förslaget har utformats, se avsnitt 5.9, samt bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag 13 §.

Riksarkivet ställer sig tveksamt till förslaget i den del som rör skyldigheten för kommuner och regioner att besluta om riktlinjer för gallring, istället för att kommun- respektive regionfullmäktige ska besluta om föreskrifter, vilket har beskrivits i avsnitt 5.17.1.

---

⁸ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Enskilda arkiv – ett mångfacetterat område*, 2019-02-08, Dnr RA 04-2017/05870)

Riksarkivet har i en skrivelse⁹ till Arkivutredningen efterlyst en ökad samordning inom den offentliga förvaltningen så att hanteringen av allmänna handlingar och därmed den information dessa innehåller ska bli mer enhetlig. Möjligen kan detta förslag, om än inte fullt ut, vara ett steg på vägen. Riksarkivet vill återigen understryka sin ståndpunkt att hanteringen av information, och då särskilt samhällsviktig information, inte ska vara avhängig av huvudman – det kan gälla såväl staten, kommunerna och regionerna som den enskilda sektorn. Se också avsnitt 11.7.1.

7.11.3 En enhetlig terminologi i registerförfattningarna

Bedömning: På sikt bör terminologin i registerförfattningarna avseende gallring göras enhetlig. Dessa ändringar, såväl innehållsmässigt som språkligt, bör kunna göras inom ramen för det normala författningsarbetet inom respektive politikområde.

Riksarkivet delar utredningens bedömning att terminologin i registerförfattningar bör göras enhetlig. Riksarkivet delar däremot inte utredningens bedömning att detta arbete ska göras inom ramen för det normala författningsarbetet. I samband med att EU:s dataskyddsförordning trädde i kraft har det gjorts en översyn av registerförfattningarna inom många politikområden. Många av dessa registerförfattningar som nyligen har trätt i kraft hanterar frågan om integritetsgallring på ett bra sätt, som går i linje med Riksarkivets syn¹⁰. Men Riksarkivet befarar att arbetet med att ytterligare ensa begreppsapparaten dels skulle dra ut på tiden, dels skulle vara svårt att genomföra på ett enhetligt sätt eftersom registerförfattningarna hanteras inom varje departement och politikområde.

Begreppsapparaten behöver ensas så att det blir tydligt vad som avses med t.ex. rensa, avställa, avskilja, förstöra, utplåna och gallra i olika typer av författningar, inte minst i registerförfattningarna. Begreppet gallra är tydligt ur ett arkivperspektiv och avser minskningen av ett arkiv, med syftet att begränsa dess tillväxt, genom att ta bort information som har förlorat sin betydelse. Sådan gallring skiljer sig från den utplåning av personuppgifter av integritetsskäl som sker för att skydda individen. Det kan alltså vara rimligt att använda skilda begrepp för dessa skilda syften, se också avsnitt 6.4.3 och bilagan, kommentarer till förslaget till arkivförordning 6 §.

7.11.4 Inventering av arkivbestånd

Förslag: Riksarkivet får i uppdrag att inventera arkivbestånden som förvaras hos de statliga myndigheterna för att kunna bedöma och prioritera de bevarandeinsatser som behövs. Riksarkivet får även i uppdrag att utreda de ekonomiska, praktiska och tekniska förutsättningarna för massdigitalisering av pappersarkiv som förvaras hos de statliga myndigheterna. Kungl. biblioteket får i uppdrag att i samverkan med Stiftelsen Svenska filminstitutet, Statens musikverk och Riksarkivet genomföra en nationell inventering av audiovisuellt material samt att utreda förutsättningarna för ett genomförande av digitaliseringen av materialet.

⁹ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Riksarkivet, kommunerna och landstingen – Ett helhetsperspektiv på samhällets informationsförsörjning*, 2019-02-26, Dnr RA 04-2017/05870)

¹⁰ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Bestämmelser om överlämnande av arkivhandlingar till Riksarkivet i registerförfattningar*, 2019-04-08, Dnr RA 04-2017/05870

Riksarkivet anser inte att Arkivutredningen tillräckligt väl har förklarat syftet med de föreslagna inventeringarna och vilka vinster de skulle medföra. Sådana inventeringar skulle bli mycket omfattande, på gränsen till ogörliga, och det föreslagna resurstillskottet framstår som allt för knappt. Att inventeringarna skulle kunna utgå från uppgifter i myndigheternas arkivredovisning är inte realistiskt med tanke på att många bestånd, inte minst de elektroniska, inte är tillräckligt redovisade i myndigheternas arkivredovisning, som det ser ut idag.

Riksarkivet anser att man bör avvakta med – och eventuellt ompröva – sådana inventeringar till dess att myndigheterna har hunnit rapportera sina arkiv till NAD, se också avsnitt 15.6.1. De överlämnandeplaner som föreslås i avsnitt 8.7.1 bör också kunna bidra till kunskapsläget och ge goda förutsättningar för arkivmyndigheten att planera för lokaler m.m..

Samtliga av utredningen lämnade förslag om inventering bör samordnas om, och innan, de ska genomföras. Det är dessutom viktigt att dra lärdomar av andra projekt inom området, inte minst från de av utredningen nämnda arbetena i Finland och Norge. Värt att påpeka är också att en inventering av myndigheternas arkivbestånd omfattar allmänna handlingar oavsett medium, således även audiovisuellt material. Om en inventering av myndigheternas arkivbestånd ska genomföras så kommer den att omfatta mycket av den information som åsyftas i det förslag som utredningen lämnar beträffande audiovisuellt material. En samordning skulle alltså minska risken för dubbelarbete.

7.11.5 Nationella översyner av fotografi respektive forskningsdata

Bedömning: Det bör genomföras nationella översyner av ansvaret för och bevarandet av fotografi respektive forskningsdata.

Riksarkivet anser att frågan griper över ett större område än arkiv och snarare är en fråga för hela ABM-sektorn¹¹ och forskarsamhället i stort.

Myndigheternas bestånd av fotografier och forskningsdata utgörs vanligen av allmänna handlingar och ingår således i respektive myndigheters arkivbildning, t.ex. fotografisk dokumentation i en polisutredning.

Även forskningsmaterial ska tas om hand och arkiveras på samma sätt som andra allmänna handlingar. Däremot har Riksarkivet i sin tillsyn sett att de handlingar som tillkommer inom forskningsprojekt inte alltid hanteras som allmänna handlingar.

Det förekommer förstås också både fotografier och forskningsdata i enskilda arkiv och då är det den som äger handlingarna som har ansvaret för dem.

---

¹¹ Arkiv, bibliotek och museer

8.7.1 Bättre möjligheter att planera överlämnanden

Förslag: Det ska i arkivlagen införas krav på att myndigheterna upprättar överlämnandeplaner. Den statliga arkivmyndigheten ska bemyndigas att meddela föreskrifter om innehållet i och hur ofta planerna ska utarbetas.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag om att införa överlämnandeplaner. Förslaget går i huvudsak i linje med det förslag som Riksarkivet har lämnat till Arkivutredningen¹². Huvudsyftet är att Riksarkivet, och även myndigheterna, ska få bättre möjlighet till planering och framförhållning. Dessutom anser Riksarkivet att överlämnandeplanerna bör vara en del av myndighetens arkivredovisning. Att utredningen hänvisar till att frågan är så viktig att den bör utgöra en egen del av myndighetens arkivförvaltning blir motsägelsefullt. Hur en myndighet förvaltar sina arkiv ska framgå av arkivredovisningen. Att upprätta överlämnandeplaner vid sidan om arkivredovisningen skulle göra arkivredovisningen ofullständig och gagnar inte helhetsperspektivet på informationen.

För ytterligare synpunkter på utformningen av bestämmelsen se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 12 §.

8.7.2 Tydligare bestämmelser om överlämnande av OSL-organens allmänna handlingar

Förslag: Det ska i arkivlagens bestämmelser om överlämnande tydliggöras att om ett sådant organ som avses i 2 kap. 4 § första meningen offentlighets- och sekretesslagen tas bort från bilagan till den lagen, ska organets arkivhandlingar från den verksamhet som anges i bilagan överlämnas till den statliga arkivmyndigheten inom tre månader, såvida inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

8.7.3 Tvingande bestämmelser om överlämnande i registerförfattningar

Bedömning: De tvingande bestämmelserna om överlämnande av personuppgifter bör på sikt tas bort. Översyner av bestämmelserna bör hanteras inom ramen för det normala författningsarbetet inom respektive politikområde.

Riksarkivet instämmer i utredningens bedömning. Riksarkivet delar däremot inte utredningens bedömning att detta arbete ska göras inom ramen för det normala författningsarbetet. Det finns endast ett fåtal sådana bestämmelser i dagsläget och att genomföra ändringen relativt omgående borde rimligen inte innebära en alltför stor arbetsinsats. Riksarkivet befarar att en översyn kan vara svår att genomföra på ett enhetligt sätt då registerförfattningarna hanteras inom varje departement och politikområde.

Det bästa vore om arkiven kunde hållas samman såväl fysiskt som logiskt och inte överlämnas till arkivmyndighet vid olika tidpunkter beroende på om bestånden är analoga eller digitala, inte heller om det styrs av en registerförfattning eller inte.

---

¹² Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Överlämnande av allmänna handlingar till Riksarkivet*, 2019-04-25, Dnr RA 04-2017/05870

Riksarkivet har gjort en utredning av samtliga författningar med tvingande bestämmelser om överlämnande av personuppgifter till Riksarkivet. Den har överlämnats i en särskild skrivelse till Arkivutredningen.¹³

8.7.4 Finansieringen av överlämnade arkiv

Förslag: Finansieringsmodellen för överlämnande av arkiv ska delvis förändras. Av Riksarkivets instruktion ska framgå att avgifterna för att ta emot, bevara, vårda och tillhandahålla överlämnade arkiv ska motsvara full kostnadstäckning.

Det ska vidare framgå av instruktionen att arkiv som överlämnas i samband med att en myndighet avvecklas inte omfattas av avgiftsmodellen. I dessa fall ska anslagsöverföring användas för att täcka Riksarkivets kostnader för att ta emot, bevara, vårda och tillhandahålla arkiv i samband med att en myndighet avvecklas.

Riksarkivet får i uppdrag att, i samråd med Ekonomistyrningsverket, ta fram en modell för att beräkna de faktiska kostnaderna, som ska ligga till grund för att kunna fastställa relevanta avgifter.

Av utredningens direktiv framgår att den skulle utreda och lämna förslag på lämplig reglering och finansieringsmodell för överlämnande av arkiv till arkivmyndigheterna. Även Kammarkollegiet och flera av de arkivbildande myndigheterna har uttryckt att de inte anser att dagens modell fungerar. Riksarkivet kan inte se att utredningen har lämnat något förslag till lämplig lösning.

Den modell med anslagsöverföring som har prövats tidigare, men som mer eller mindre har runnit ut i sanden, anser utredningen inte vara genomförbar eftersom de belopp det rör sig om är alltför små för att hanteras inom regeringens budgetprocess. Samtidigt föreslår man att anslagsöverföring ska tillämpas för myndigheter som upphör och vars verksamhet inte tas över av någon annan. Riksarkivet instämmer i att det blir svårt att skicka en faktura till en inte existerande part, men de belopp det rör sig om torde även i dessa fall vara så små att de inte passar inom budgetprocessen. Riksarkivet saknar ett utförligare resonemang kring detta.

Istället för att lämna ett förslag till finansieringsmodell föreslår utredningen att Riksarkivet tillsammans med Ekonomistyrningsverket ska ta fram en sådan modell.

Riksarkivet noterar med viss förvåning att utredningen på s. 322 i betänkandet, avseende statusen på de arkiv som överlämnas, anser att Riksarkivet kan överväga att acceptera vissa brister i det överlämnade beståndet – eller att minimikraven i alla fall behöver tydliggöras. Avseende det sistnämnda framgår av såväl regelverk som de anvisningar som finns, t.ex. på Riksarkivets webbplats, vad som krävs inför, under och efter ett överlämnande. När det gäller förslaget att acceptera brister, undrar Riksarkivet i så fall var gränsen för bristerna ska sättas och om de ska avgöras från fall till fall, t.ex. beroende på om det är analog eller digital information som ska överlämnas.

---

¹³ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Bestämmelser om överlämnande av arkivhandlingar till Riksarkivet i registerförfattningar*, 2019-04-03, Dnr RA 04-2017/05870

Riksarkivet kan istället se att det, åtminstone tidigare i Riksarkivets historia, har förhållit sig så att Riksarkivet accepterat vissa brister i myndigheternas arkivvård. Sådana brister gör att det efter överlämnande till Riksarkivet fortfarande finns en ”skuld” i form av arbete som behöver utföras och som leder till att det t.ex. kan vara svårt att hitta i arkiven, eftersom de inte är ordnade och förtecknade eller att de behöver stora bevarandeinsatser. Sedan ett antal år tillbaka har Riksarkivet centrala funktioner för tillsyn och mottagande av arkiv, och styrningen är tydligare.

I sammanhanget vill Riksarkivet poängtera att brister får olika konsekvenser i olika arkiv. I analoga arkiv kan brister ibland gå att åtgärda, men i arkiv som består av elektroniska handlingar går bristerna ibland inte att reparera i efterhand.

8.7.5 Digital tillgång till överlämnade uppgifter

Bedömning: Myndigheter som har överlämnat personuppgifter enligt tvingande bestämmelser i registerförfattningar bör av integritetsskäl inte få tillgång till uppgifterna.

Riksarkivet delar utredningens bedömning. Som framgår i avsnitt 8.7.3 anser Riksarkivet att det är bättre att ta bort kraven på överlämnande i det fåtal registerförfattningar som berörs¹⁴, så att de arkivbildande myndigheterna kan ha verksamhetsmässig tillgång till den informationen som de behöver.

9.7.1 Ansvarsfördelningen mellan den statliga arkivmyndigheten och kommuner och regioner

Bedömning: Den statliga arkivmyndighetens rätt att meddela föreskrifter för kommuner och regioner bör inte utökas.

Den statliga arkivmyndigheten bör inte heller utöva tillsyn över arkivförvaltningen i kommuner och regioner.

Riksarkivet har i en skrivelse till Arkivutredningen¹⁵ understrukt nödvändigheten av ett helhetsgrepp på informationshanteringen, inte minst inom den offentliga förvaltningen. I och med att arkivutredningen inte föreslår någon ändring i Riksarkivets möjlighet att föreskriva även för kommuner och regioner, och inte heller kommer med några förslag beträffande tillsynen, anser Riksarkivet att den problematiken e i huvudsak kvarstår.

Riksarkivet anser att den statliga arkivmyndigheten, liksom andra centrala myndigheter, bör få meddela föreskrifter för hela den offentliga förvaltningen. För att säkerställa inflytande från den kommunala och regionala sektorn föreslår Riksarkivet att föreskrifter som ska gälla för kommuner och regioner får meddelas först efter samråd med Sveriges

---

¹⁴ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Bestämmelser om överlämnande av arkivhandlingar till Riksarkivet i registerförfattningar*, 2019-04-03, Dnr RA 04-2017/05870

¹⁵ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Riksarkivet, kommunerna och landstingen – Ett helhetsperspektiv på samhällets informationsförsörjning*, 2019-02-26, Dnr RA 04-2017/05870)

Kommuner och Regioner, SKR. Tillsynen ska dock, enligt Riksarkivets förslag, liksom nu utföras av respektive arkivmyndighet, eventuellt med en tillsynsvägledning, eller råd om tillsyn från Riksarkivet i den utsträckning kommunerna efterfrågar en sådan.

Av betänkandet framgår att det från kommunalt och regionalt håll finns olika åsikter om huruvida Riksarkivets mandat att meddela föreskrifter bör utökas och till att i högre grad än idag gälla för kommuner och regioner.

Riksarkivet vill poängtera att alla kommuner inte har samma förutsättningar att hantera sina arkivfrågor, något som inte verkar vara Arkivutredningens utgångspunkt. Arkivutredningens analys går inte till botten med hela problematiken och förslaget ger ingen lösning på det faktum att många av de mindre kommunerna inte har resurser att upprätthålla den kompetens som krävs. Det behövs en lösning så att informationen hanteras likvärdigt, oavsett i vilken kommun den samhällsviktiga informationen finns. Utredningen säger dessutom att Riksarkivets föreskrivande roll ses som mycket viktig och att flera instanser bedömer att det sannolikt är inom den delen av verksamheten som den statliga arkivmyndigheten skulle kunna bidra till stora besparingar inom arkivhanteringen för hela den offentliga förvaltningen. Men utan föreskriftsrätt för hela den offentliga förvaltningen har Riksarkivet svårt att se hur detta skulle kunna realiseras.

Riksarkivet kan inte se att utredningen tillräckligt har belyst hur en föreskriftsrätt för Riksarkivet skulle strida mot det kommunala självstyret. Utredningen motiverar inte heller hur det svarar mot den möjliga förlusten av rätten att ta del av allmänna handlingar, som är reglerad i TF. Riksarkivet anser att frågan bör utredas ytterligare och beakta fler aspekter än vad utredningen har gjort.

Utredningen framhåller att det kommunala självstyret skulle tala emot en sådan lösning. Men det finns gott om exempel då centrala statliga myndigheter föreskriver på områden inom den kommunala sfären och där kommunerna och regionerna ska tillämpa föreskrifterna. Ett exempel är Boverkets föreskrifter (BFS) som gäller för sådant som är kommunernas angelägenheter, ett annat är Skolverkets föreskrifter (SKOLFS).

Arkivutredningen förtydligar inte heller den gränsdragningsproblematik som kan uppstå i Riksarkivets rådgivningsuppdrag. Därför anser Riksarkivet att den grundläggande frågeställningen kvarstår och att en helhetssyn på informationshanteringen inte är synlig i utredningens förslag.

9.7.2 Arkivlagens bestämmelser om kommuner och regioner

Bedömning: Arkivlagens bestämmelser om arkivmyndigheter i kommuner och regioner bör inte ändras.

Riksarkivet delar inte Arkivutredningens bedömning att det inte finns något hinder mot att kommunalförbund får ett visst ansvar för någon del eller

samtliga delar av arkivmyndighetens uppgifter. Att det, i praktiken, redan har förekommit att man har delat upp bevarandansvaret ändrar inte det faktum att det kan finnas lagliga hinder mot detta.

Riksarkivets uppfattning är att arkivlagen utgör *lex specialis* och alltså gäller framför kommunallagens bestämmelser. Riksarkivet anser att ett splittrat ansvar står i strid med arkivlagens syften.

Riksarkivet anser att det bör preciseras vilka styrelser, nämnder eller andra organisationer som ska kunna utses till arkivmyndighet, och om det ska vara möjligt att dela upp arkivmyndighetsansvaret.

Riksarkivet utvecklar detta ytterligare i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 19 §.

9.7.3 Förtydliganden om föreskrifter i arkivlagen

Förslag: Den statliga arkivmyndighetens bemyndiganden ska få en grund i arkivlagen. Bestämmelserna om vilka skyldigheter kommunerna och regionerna har i enlighet med arkivlagen ska också förtydligas.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag om att förtydliga Riksarkivets bemyndigande genom att ange det i arkivlagen istället för som nu i arkivförordningen. Även om utredningen inte föreslår att Riksarkivets mandat i föreskriftsfrågor ska utökas med ytterligare föreskriftsrätt för kommuner och regioner, anser Riksarkivet att det är bra att det förtydligas att föreskriftsrätten i 2–3 §§ i den nuvarande arkivförordningen förutom statliga myndigheter, även omfattar kommuner och regioner.

9.7.4 Förelägganden vid brister

Förslag: Det ska av arkivlagen framgå att den statliga arkivmyndigheten får förelägga ett organ som står under dess tillsyn att vidta åtgärder för att komma tillrätta med brister i arkivförvaltningen. Den statliga arkivmyndigheten föreslås även få förelägga ett organ som står under dess tillsyn att inkomma med en plan om återlämnande eller överlämnande arkiv.

Riksarkivet använder sig redan av förelägganden och om förslaget till ny arkivlag ska genomföras, utan att Riksarkivet får utökade sanktionsmöjligheter, så tillstyrker Riksarkivet förslaget att möjligheten till förelägganden uttrycks i arkivlagen.

Riksarkivet har i en skrivelse till Arkivutredningen¹⁶ föreslagit att det bör införas någon annan form av sanktion än ett ensidigt beslut om övertagande av arkiv enligt 9 § andra stycket i den nuvarande arkivlagen, som kan utdömas när myndigheterna (och organen) inte följer kraven på arkivvård, (eller med den föreslagna terminologin arkivförvaltning). Riksarkivet vidhåller den ståndpunkten.

---

¹⁶ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Överlämnande av allmänna handlingar till Riksarkivet*, 2019-04-25, Dnr RA 04-2017/05870)

Utredningen lämnar inte något sådant förslag utan föreslår istället en ökning av den rådgivande och främjande verksamheten. Riksarkivet instämmer i att den delen av verksamheten bör öka ytterligare. Riksarkivet tror dock att behovet av att, i vissa fall, kunna ta ut en sanktionsavgift kommer att kvarstå, oavsett mängden rådgivning och främjande. En möjlighet till sanktionsavgift bör kunna verka i avskräckande syfte. Man måste ha i åtanke, att ett viktigt syfte med normering, tillsyn, rådgivning och främjande är att de tillsammans utgör grunden till att informationen som skapas kan användas och återanvändas inte bara idag utan även i framtiden. Att i efterhand hantera dålig struktur, dåliga formatval osv. i arkiven kommer att kosta staten mycket mer än sanktionsavgifter i ett någorlunda tidigt skede.

Riksarkivet har också synpunkter på utformningen av förslaget, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 31 §

9.7.5 Ett tydligare rådgivningsuppdrag till arkivmyndigheterna

Förslag: Det ska av arkivlagen framgå att arkivmyndigheterna ska ge råd och vägledning om arkivbildning och arkivförvaltning till de myndigheter och andra organ som står under deras tillsyn. Den statliga arkivmyndigheten ska även få i uppgift att analysera omvärldsutvecklingen inom sitt ansvarsområde. Uppgiften ska regleras i Riksarkivets instruktion. Myndigheten tillförs 2 miljoner kronor för uppgiften.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag om att arkivmyndigheternas uppgift om rådgivning ska tydliggöras i arkivlagen. Rådgivning och främjande utgör redan idag en självklar del av Riksarkivets verksamhet gentemot arkivbildarna.

En fråga avseende rådgivning som Riksarkivet har påtalat för Arkivutredningen¹⁷ är gränsdragningen mellan Riksarkivets rådgivning och den kommunala och regionala rådgivningen. Det är ett problem att det inte finns en tydlig avgränsning för vilken typ av rådgivning Riksarkivet respektive övriga arkivmyndigheter ska bistå med.

Riksarkivet har invändningar mot hur förslaget att arkivmyndigheterna ska ge råd och vägledning om arkivbildning är utformat och redogör närmare för detta i avsnittet 5.12.2 och i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 21 § första stycket.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag om att Riksarkivet tillskjuts medel för omvärldsanalys. Omvärldsanalys är en viktig del såväl för normering och tillsyn som för andra delar av Riksarkivets verksamhet. Analysen ska utgöra en grund för fortsatt utveckling och därmed vara till gagn för arkivbildarna och andra intressenter.

---

¹⁷ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Riksarkivet, kommunerna och landstingen – Ett helhetsperspektiv på samhällets informationsförsörjning*, 2019-02-26, Dnr RA 04-2017/05870)

10.5.1 Statsbidrag till enskilda arkivsektorn

Förslag: De befintliga statsbidragen till regionala enskilda arkivinstitutioner respektive till nationella enskilda arkivinstitutioner och organisationer ska vardera tillföras ytterligare 10 miljoner kronor. Vidare införs ett nytt statsbidrag för att stimulera tillkomsten av nya arkivcentrumlösningar. De närmare villkoren för statsbidraget ska framgå av en särskild förordning. Den årliga ekonomiska ramen ska uppgå till 5 miljoner kronor.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag om ökade statsbidrag. Det är glädjande att utredningen har hörsammat att det behövs ett större anslag för bidragsgivningen om fler aktörer ska kunna få större bidrag för att främja utvecklingen av enskild arkivverksamhet och bevarande av betydelsefulla enskilda arkiv. Detta särskilt mot bakgrund av att den nuvarande finansieringsmodellen för Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek gör att den institutionen erhåller en stor del av totalbeloppet. Riksarkivet vill här också lyfta frågan om urval. Man måste välja – och våga välja bort – och stå för sitt val. Det är orimligt att tänka sig att staten ska kunna bekosta bevarandet av alla arkiv, och då krävs principer för värdering av information. Riksarkivet har lämnat ett förslag¹⁸ avseende värdering av information i samhället i stort, alltså även när det gäller arkiv inom den enskilda sektorn.

Arkivcentrumlösningar kan innebära många fördelar och vinster i form av gemensamma kostnader för lokaler, inköp av tjänster och materiel, utställningsverksamhet och konferenser samt synergier när det gäller marknadsföring, elektroniska handlingar och system. För besökaren är det en fördel att inte behöva veta hos vilken arkivförvarande institution som handlingarna finns. Riksarkivet har fått signaler från den enskilda sektorn att man är positiv till förslaget om statsbidrag för att stimulera tillkomsten av nya arkivcentrumlösningar. Riksarkivet har dock svårt att förstå vad utredningen avser att stödet konkret ska omfatta.

Riksarkivet menar att initiativ till arkivcentrumlösningar ska komma från berörda organisationer och att det inte bör regleras av staten. Det är positivt med mera resurser till arkiv, men ett bredare formulerat statsbidrag skulle kunna komma flera till del och användas för de behov som den enskilda arkivsektorn ger uttryck för. Det kan handla om bidrag för att finansiera nödvändiga åtgärder för skyddsvärda handlingar, för att digitisera sina arkiv, för nödvändig utrustning, för projekt som har betydelse för det regionala kulturarvet men som inte kan klassas som nyskapande utveckling av nationellt intresse eller för att ansluta sig till NAD. Ett sådant, bredare formulerat statsbidrag, skulle naturligtvis också kunna bidra till arkivcentrumlösningar.

10.5.2 Rådgivning, förvärv och främjande

Förslag: Det ska av arkivlagen framgå att den statliga arkivmyndigheten ska ge råd och vägledning till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner i arkivspecifika frågor. För att hantera den nya uppgiften tillförs Riksarkivet 3 miljoner kronor.

---

¹⁸ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Enskilda arkiv – ett mångfacetterat område*, 2019-02-08, Dnr RA 04-2017/05870)

Bedömning: Samarbetsrådet för enskilda arkiv bör genomföra en inventering av olika slags enskilda arkiv.

Riksarkivet välkomnar ett ökat anslag för rådgivning till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner. Det är nödvändigt om Riksarkivet ska kunna utföra detta viktiga uppdrag på ett bra sätt. Riksarkivet befarar dock att summan är allt för liten, inte minst mot bakgrund att dessa 3 miljoner, enligt Arkivutredningen, även ska räcka till rådgivning om anslutning till NAD, se 15.6.1.

Riksarkivet avstyrker däremot utredningens förslag om en tvingande reglering i arkivlagen om att den statliga arkivmyndigheten ska ge råd till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner. Detta bör istället uttryckas på ett tydligare sätt än nu i Riksarkivets instruktion. Riksarkivet har utvecklat grunderna för sin ståndpunkt i avsnitt 5.12.2. samt i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 21 §.

Riksarkivet delar inte utredningens bedömning att det bör genomföras en inventering av olika slags enskilda arkiv. Begreppet ”enskilda arkivbildare” utgör en mycket stor krets, och det är orimligt att tänka sig en inventering av allt. Det omfattar i princip varje verksamhet utanför myndighetsfären och innebär att varje förening, företag, stiftelse eller annan organisation vars verksamhet avsätter handlingar omfattas av begreppet. Enligt Tillväxtverket finns det t.ex. 1,2 miljoner företag i Sverige¹⁹ och enligt Statistiska centralbyrån fanns det 258 000 organisationer inom det civila samhället 2017²⁰. Även enskilda personer kan vara arkivbildare, liksom familjer, släkter, gårdar eller olika mera löst sammansatta grupperingar, t.ex. Facebookgrupper eller andra gemenskaper på Internet. Vilka av dessa är det som ska inventeras? Om man ska lägga resurser på en inventering är det avgörande att man noggrant har avgränsat vad det är som ska inventeras och vad resultatet ska användas till. Möjligen kan man tänka sig att inventera vilka institutioner som förvarar enskilda arkiv, men som inte redovisar dem i NAD, t.ex. universitetsbiblioteken.

Om det blir ett uppdrag att genomföra en inventering så anser Riksarkivet inte att Samarbetsrådet för enskilda arkiv är rätt instans att genomföra denna.

Riksarkivet förslår istället att NAD används som instrument för en ”inventering”, genom en ekonomisk satsning för att ge förutsättningar för den enskilda arkivsektorn att redovisa sina arkiv i NAD.

11.7.1 Nya arkivlagen om enskilda arkivsektorn

Förslag: Det ska av arkivlagen framgå att arkiv som förvaras av enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner samt enskilda arkiv hos myndigheter är en del av kulturarvet.

¹⁹ <https://tillvaxtverket.se/statistik/foretagande/basfakta-om-foretag.html>

²⁰ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/naringsverksamhet/naringslivets-struktur/civila-samhallet/pong/statistiknyhet/det-civila-samhallet-2017/>

Sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel ska främja tillgången till kulturarvet och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling samt tillgodose forskningens behov. De ska även lämna uppgifter om arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem.

Riksarkivet förordar fortsatt ett utökat skydd för vissa enskilda arkiv utöver dem som omfattas av utredningens förslag. Utredningen beskriver visserligen den modell som Riksarkivet har föreslagit²¹, men utredningen anser inte att det finns tillräckliga skäl för att genomföra den. Förslaget går ut på att enskilda arkivbestånd av särskild samhällsviktig eller kulturell betydelse bör inordnas i arkivlagen. Riksarkivet bör få rätt att utfärda föreskrifter och utöva tillsyn för dessa. Det handlar om information som skapas utanför den offentliga sektorn, t.ex. information om samhällsviktiga funktioner som t.ex. energiförsörjning och annan infrastruktur. Det handlar också om information som kan ha avgörande betydelse för den enskilde individen och som tillkommer inom offentligt finansierad verksamhet i privat regi och om information som utgör en del av kulturarvet.

Enskilda arkiv är en del av kulturarvet

Riksarkivet välkomnar att de enskilda arkivens betydelse lyfts fram som en viktig del av kulturarvet, och vill poängtera att deras betydelse som tillgång för samhället behöver betonas ytterligare. Däremot har Riksarkivet invändningar mot hur lagförslaget är utformat och redogör närmare för detta i avsnitt 5.4, ovan, och i bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 2 §.

Enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel

Riksarkivet tillstyrker förslaget att sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel ska främja tillgången till kulturarvet och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling samt tillgodose forskningens behov och lämna uppgifter om arkiv till det nationella arkivinformationssystemet, NAD. Det är rimligt att de aktörer som får statsbidrag redovisar sin verksamhet. Men Riksarkivet har synpunkter på utformningen av lagförslaget, se bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 7 och 14 §§.

Värt att nämna är att 25 av de 30 enskilda arkivinstitutioner som skulle omfattas av bestämmelsen redan lämnar uppgifter till NAD. Betänkandets antagande att bestämmelsen skulle få ”betydande positiva effekter för arkivsektorn som helhet” och att ”materialinsamlingen får en större bredd och systematik”, kan därmed inte anses stämma.

Riksarkivet saknar också ett resonemang om hur registreringsfrågan ska hanteras om någon enskild arkivinstitution upphör att få verksamhetsbidrag av statliga medel. Se också bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 14 § tredje stycket.

---

²¹ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Arkivutredningens frågor till arkivsektorn*, 2018-11-23, Dnr RA 04-2017/05870

Fler arkivbestånd behöver omfattas

Riksarkivet anser inte att förslaget är tillräckligt långtgående. Riksarkivet vill att en vidare krets ska omfattas av delar av arkivlagen. Samhällsviktig information och information av betydelse för forskning och kulturarv som inte finns i allmänna handlingar behöver ha ett bättre skydd. Det gäller inte minst för handlingar från offentligt finansierad verksamhet i enskild regi. För Riksarkivet är det inte viktigt var information bevaras eller hos vem – det viktiga är att den tas om hand på rätt sätt.

Som det är idag får den som äger arkivalier som är äldre än 75 år inte föra ut dem ur landet utan tillstånd. Däremot står det vederbörande fritt att vanvårda dem eller till och med avsiktligt förstöra dem.

Arkivutredningens förslag innebär att endast sådana arkivbestånd som enskilda arkivbildare, eller någon annan, väljer att placera hos de enskilda arkivinstitutionerna kommer att tryggas för framtiden. Övriga enskilda arkiv, även de av särskilt samhällsviktig eller kulturell betydelse, kommer även i fortsättningen sakna skydd.

Att överlämna urvalet av vilka arkivbestånd som ska bevaras åt enskilda aktörer är en märklig ordning. Det är viktigt att påpeka att det förslag som Riksarkivet har framfört till Arkivutredningen²², om en utökning av arkivlagens bestämmelser till skydd för enskilda arkivbestånd, inte riktar sig mot de arkiv som förvaras hos de enskilda arkivinstitutionerna, utan mot de arkivbestånd som inte gör det.

Flera av de invändningar som har kommit mot det förslag som Riksarkivet har framfört till Arkivutredningen tyder på ett missförstånd om vilka arkivbestånd en reglering skulle skydda, nämligen de som annars riskerar att gå förlorade därför att den som äger, eller har hand om dem, inte har några förutsättningar att bevara dem. Detta är ju inte fallet för de arkivbestånd som förvaras hos de enskilda arkivinstitutionerna, som har ett stort engagemang för att bevara dem. Det finns enskilda arkivbestånd av särskild samhällsviktig eller kulturell betydelse som bör omfattas av bestämmelser om att de ska bevaras och hållas ordnade, som t.ex. arkiven från kraftindustrin.

En ordning där vissa arkiv i privat ägo omfattas av delar av arkivlagens bestämmelser skulle kunna vara ett mellanting mellan inget skydd alls och att inordna dem i EU:s dataskyddsförordning bestämmelser om allmänna handlingar, så som regeringen avser att göra med t.ex. friskolorna.

Det finns anledning att ifrågasätta om det är tillräckligt utrett hur regleringen för de enskilda arkiven bör förändras för att kunna tillgodose behov inom

---

²² Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Enskilda arkiv – ett mångfacetterat område*, 2019-02-08, Dnr RA 04-2017/05870)

rättskipning, förvaltning, forskning och skydd för kulturarvet, så som uppdraget är utformat i direktivet.

Om Arkivutredningens förslag ska genomföras anser Riksarkivet att det behöver utredas vidare vilka ytterligare sektorer som bör omfattas av bestämmelser om att arkiven ska bevaras och hållas ordnade, trots att de inte anses behöva höra till den grupp som ska omfattas av bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning.

Riksarkivet anser att utredningen inte tillräckligt har betonat värdet och vikten av informationen som finns i arkiven och hur de kan nyttjas. Det saknas resonemang om de olika perspektiven; värdet på kort och på lång sikt, för den enskilde individen och för samhället i stort och varför informationen är viktig att bevara. Riksarkivet har föreslagit²³ att man bör ta fram nationella riktlinjer för hur man värderar arkiv, för att få en gemensam utgångspunkt för hela sektorn.

11.7.2 Enskilda arkivinstitutioners behandling av personuppgifter

Bedömning: De enskilda arkivinstitutioner som får statligt bidrag föreslås regleras i arkivlagstiftningen. Den rättsliga grunden får därmed anses fastställd enligt svensk rätt i överensstämmelse med bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning. Riksarkivets föreskriftsrätt ska tillämpas för övriga enskilda arkivinstitutioner.

Riksarkivet delar Arkivutredningens bedömning.

Arbetet med Riksarkivets föreskrifter pågår, och det utkast som Riksarkivet nu arbetar med är mycket förändrat i förhållande till det förslag som Arkivutredningen fick ta del av.

11.7.3 Överlämnande av allmänna handlingar från enskilt organ

Bedömning: Bestämmelserna i 2 kap. 14 § första stycket 3 tryckfrihetsförordningen bör inte ändras. Allmänna handlingar som överlämnas eller återlämnas för arkivering kan rimligen inte upphöra att vara allmänna.

Riksarkivet delar utredningens bedömning.

12.8.1 Ett arkivansvar för Sametinget

Förslag: Sametinget ska samla kunskap om arkivbestånd som bildats och samlats in av och för urfolket samerna och verka för att bestånden uppmärksammas och tillgängliggörs. Ett särskilt bemyndigande för uppgiften införs i arkivförordningen. Sametinget tillförs 2 miljoner kronor för arbetet med det nya arkivansvaret.

Riksarkivet välkomnar ett uttalat fokus på arkiv som bildats i det samiska samhället och ett utpekad ansvar för Sametinget för att dessa arkiv ska uppmärksammas och tillgängliggöras.

---

²³ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Enskilda arkiv – ett mångfacetterat område*, 2019-02-08, Dnr RA 04-2017/05870)

Men Riksarkivet anser att Arkivutredningen i detta sammanhang har varit otydlig när det gäller begreppet arkiv. Arkivutredningen vill ge Sametinget uppdraget att samla kunskap om ”arkivbestånd som bildats och samlats in av och för urfolket samerna” Riksarkivet menar att uppdraget bör begränsas till arkiv som *bildats i det samiska samhället*. Det finns både myndighetsarkiv och samlingar med relevans för samerna hos flera olika arkivinstitutioner, men också hos andra arkivförvarande institutioner inom ABM-sektorn. Myndigheternas arkiv innehåller uppgifter om samer likväl som andra medborgare, och vissa myndigheter har i sin myndighetsutövning haft uppdrag som har riktat sig särskilt mot det samiska samhället och har därför många arkiv som är särskilt relevanta i sammanhanget, t.ex. Lappfogden, rättsväsendet och kronofogdemyndigheterna i Norrland, Samefonden, Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor, samt olika kommissioner och utredningar m.m.

De *samlingar* hos olika arkivförvarande institutioner som består av handlingar rörande samer, har genom tiderna samlats ihop och ställts samman av olika aktörer. Dessa samlingar är inte arkiv i den meningen att de har växt fram som resultatet av en samisk aktörs verksamhet.

Det är naturligtvis av intresse att känna till att det finns handlingar med relevans för samer i myndighetsarkiven och att det finns samlingar med samisk relevans. Men det kan inte endast vara Sametingets ansvar att verka för att bestånden uppmärksammas och tillgängliggörs, utan det bör vara respektive institutions ansvar.

Det är svårt att få kännedom om vilka arkiv som har bildats i det samiska samhället, och som inte har överlämnats eller deponerats hos någon arkivinstitution eller annan arkivförvarande institution, som t.ex. museum eller bibliotek. Arkiv från samebyar, samiska föreningar, företag osv. förvaras ofta privat utan att det är känt var de finns eller ens att de finns, i likhet med många andra arkiv i den enskilda sektorn. Dessutom förvaras de sällan i säkra arkivlokaler. Det är av största vikt att utarbeta långsiktiga bevarandepaner för dessa arkiv. Vad finns det för arkiv, hur ska de säkras för framtiden, till vilken institution kan de överlämnas, när bör de överlämnas, hur och när kan de tillgängliggöras? Sådana paner är viktiga, inte minst när det gäller digitalt skapat material som har kort levnadstid om de inte konverterats till ett bevarandeformat. I det sammanhanget kan också nämnas att äldre digitalt skapade samiska arkiv är svåra att konvertera till bevarandeformat på grund av den stora mängden diakritiska tecken. Detta skulle Riksarkivet kunna hjälpa till med att lösa, men det kommer att kräva extra resurser.

Det är viktigt att arkiv som har bildats i det samiska samhället behandlas på samma sätt som alla andra arkiv, dvs. med fokus på ett långsiktigt bevarande. Riksarkivet stöttar gärna Sametinget i uppbyggnaden av denna verksamhet.

Riksarkivet menar att det mest kostnadseffektiva sättet att uppmärksamma och tillgängliggöra arkiv är att redovisa dem i NAD. NAD:s grundläggande funktion är att vara en vägvisare till var olika arkiv och samlingar förvaras, dvs. vilken arkivförvarande institution man ska vända sig till för att ta del av ett visst arkivmaterial, se också avsnitt 15.6.1. Arkiv som har bildats i det samiska samhället bör redovisas i NAD, på samma sätt som andra arkiv. Riksarkivet bistår gärna det samiska samhället med att tillgängliggöra sin arkivinformaton i NAD och underlätta för sökmöjligheter som motsvarar det samiska samhällets behov, t.ex. möjligheten att söka på de samiska språken och att märka upp arkiven med särskilda metadata.

12.8.2 Riksarkivets rådgivning

Förslag: Riksarkivet ska i sin rådgivning till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstititioner i arkivspecifika frågor ägna särskild uppmärksamhet åt urfolket samerna och de övriga nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Uppgiften ska regleras i myndighetens instruktion.

Bedömning: Arkivmyndigheterna i de kommuner som omfattas av 6 och 7 §§ lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk bör bistå Riksarkivet med den rådgivningen i respektive förvaltningsområde.

Riksarkivet tillstyrker en särskild skrivning med ett utpekat ansvar för Riksarkivet att i sin rådgivning ägna särskild uppmärksamhet åt arkiv som bildats i det samiska samhället och av de övriga nationella minoriteterna.

Riksarkivet delar bedömningen att detta bör ske med bistånd av arkivmyndigheterna i de aktuella kommunerna. Om det innebär större insatser så behöver både kommunerna och Riksarkivet tillföras resurser för detta.

12.8.3 Arkivcentrumlösningar för urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas arkiv

Förslag: Sametinget får i uppdrag att utreda de grundläggande förutsättningarna för centrumlösningar med arkiv som bildats eller samlats in av och för urfolket samerna och Riksarkivet ska i samverkan med Institutet för språk och folkminnen och berörda minoritetsgrupper utreda motsvarande förutsättningar för centrumlösningar med arkiv som bildats eller samlats in av och för övriga nationella minoriteter.

Riksarkivet välkomnar ambitionen med fokus på arkiv som bildats i det samiska samhället och av de övriga nationella minoriteterna.

För att samers och nationella minoriteters arkiv ska kunna bevaras för eftervärlden måste dessa grupper ges resurser för att kunna arbeta med detta. Samerna och de nationella minoritetsgrupperna måste själva ta initiativ till och välja de lösningar för långsiktigt bevarande och tillgängliggörande som de tycker passar bäst. Riksarkivet bistår gärna med kompetens och rådgivning vid planeringen, något som emellertid kommer att kräva mera resurser.

Riksarkivet redogör, i övrigt, för sin syn på arkivcentrumlösningar i avsnitt 10.5.1.

13.5.1 Riksarkivets hemvist och grundläggande finansiering

Bedömning: Riksarkivet bör få en betydande ökning av sitt förvaltningsanslag, till en nivå som motsvarar kostnaden för myndighetens breda och samhällsviktiga uppgift.

Riksarkivets hemvist i Regeringskansliet bör även fortsättningsvis vara Kulturdepartementet. Det bör dock övervägas en annan och bredare finansiering av den statliga arkivmyndighetens verksamhet från andra berörda utgiftsområden.

Riksarkivet instämmer i Arkivutredningens bedömning.

När det gäller organisatorisk hemvist i Regeringskansliet anser Riksarkivet, att, oavsett till vilket departement Riksarkivet hör, måste samtliga departement ta en del i ansvaret för Sveriges samlade informationstillgångar så att Riksarkivet kan utföra sitt uppdrag effektivt. Redan idag får Riksarkivet uppdrag från flera departement och då är det viktigt att kommunikationen både mellan Riksarkivet och Regeringskansliet och inom Regeringskansliet fungerar på bästa sätt.

Riksarkivet som myndighet har två huvudsakliga roller, dels kulturarvsdelen, dels förvaltningsdelen. Riksarkivet ser dem som odelbara, men kulturarvsdelen är kanske den som allmänheten generellt kopplar till Riksarkivets uppdrag, dvs. att förvalta och vårda det material som förvaras hos Riksarkivet – det historiska arvet. Det historiska arvet är dock i huvudsak sprunget ur den offentliga förvaltningen. Även om informationen idag är ett antal hundra år gammal har den en gång varit dagsfäsk. Detsamma gäller naturligtvis för den information som skapas idag. Den informationen, oavsett om den är digital eller analog, blir så småningom gammal och en del av det historiska arvet – förutsatt att den bevaras. Riksarkivets roll spänner således över hela skalan, ända från det att hantering av information planeras, t.ex. vid införande av ett IT-system. Då måste ställningstaganden göras om bl.a. val av format, bevarande och gallring samt möjlighet till informationsöverföring mellan olika system. Det sker innan systemen sjösätts och själva informationsskapandet inleds.

Ett problem i sammanhanget kan då vara att ansvaret för frågor om arkivhantering ligger hos Kulturdepartementet, medan ansvaret för informationshantering för digital förvaltning ligger hos Infrastrukturdepartementet. Båda dessa områden hänger samman, och till det kan fogas att arkivlagstiftningen, som Riksarkivets regelgivning i huvudsak vilar på, har en styrande roll för digital informationsförvaltning. Eftersom frågor av likartad karaktär hanteras av flera departement, finns en risk att Riksarkivet inte blir den naturliga part inom informationsförsörjningen som Riksarkivet bör vara. Detta kan exemplifieras med att betänkanden som remitteras inte alltid hamnar på Riksarkivets bord trots att så borde vara fallet. Detsamma kan gälla för deltagande i utredningar, där Riksarkivet borde vara en naturlig part för att hantera frågor om informationshantering, informationsförvaltning och informationsförsörjning. Jämfört med tidigare år har denna del förbättrats.

Riksarkivet har deltagit i flera utredningar. Ett par exempel är de pågående regeringsuppdrag som kommer från Infrastrukturdepartementet som gäller grunddata respektive informationsöverföring. Ett annat exempel är Statens servicecenters uppdrag om en förvaltningsgemensam e-arkivtjänst, som kom från Finansdepartementet, och som genomfördes i samverkan med Riksarkivet.

Registerförfattningar som innehåller regler om bevarande eller gallring utformas hos respektive departement. För just registerförfattningar kan både begreppsapparat och regleringen om bevarande och gallring samt var informationen ska förvaras skilja sig åt beroende på registerförfattningens ”departementstillhörighet”. Detta har Riksarkivet påtalat i en skrivelse till Arkivutredningen²⁴.

Riksarkivets roll som expertmyndighet inom informationshanteringsområdet berör därför i någon mån samtliga departement.

13.5.2 En tydligare ansvarsfördelning

Förslag: Det ska av Riksarkivets instruktion framgå att myndigheten ska tillhandahålla och förvalta förvaltningsgemensamma specifikationer (FGS) inom informationsområden som är gemensamma för den offentliga förvaltningen. Riksarkivet ska även samordna framtagning av FGS på andra informationsområden i den offentliga förvaltningen. För ändamålet tillförs myndigheten 8 miljoner kronor.

En reviderad bestämmelse formuleras i instruktionen för Myndigheten för digital förvaltning (DIGG). Myndigheten ska samordna frågor om gemensamma standarder, format, specifikationer och liknande krav för den offentliga förvaltningens informationsutbyte i de fall uppgifterna inte ligger på regeringen eller en annan myndighet.

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

13.5.3 Öppnare betoning av regional närvaro

Förslag: Riksarkivets instruktion ska inte längre peka ut landsarkiv som en del av myndighetens organisation eller var i landet myndigheten ska vara placerad.

Det är fortsatt angeläget med en regional närvaro för den statliga arkivmyndigheten. Det ska därför av instruktionen framgå att Riksarkivet ska bedriva verksamhet på de orter som motiveras av myndighetens uppgifter.

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

Riksarkivet anser, i konsekvensens namn, att inte heller Krigsarkivet bör pekas ut som en del av organisationen. Det är över 25 år sedan Krigsarkivet inordnades i Riksarkivet. Sedan flera år tillbaka har den normering för myndigheterna under försvarsdepartementet, som tidigare handlades inom enheten Krigsarkivet, i praktiken utförts av Riksarkivets normeringsenhet. Sedan något år tillbaka gäller samma sak för tillsynen. Under år 2020 kommer Krigsarkivet flytta ut ur byggnaden på Gärdet i Stockholm till Riksarkivets nyutbyggda arkivbyggnad i Täby. Det måste anses självklart att Riksarkivet ska se till att ha den kompetens som behövs för att hantera

---

²⁴ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Bestämmelser om överlämnande av arkivhandlingar till Riksarkivet i registerförfattningar*, 2019-04-08, Dnr RA 04-2017/05870

handlingar från försvarsdepartementets myndigheter. Hur Riksarkivet organiserar detta bör vara en intern angelägenhet.

13.5.4 Ökad samverkan med tre kommunala myndigheter

Bedömning: Den ordning som skapades 2014 för att reglera den statliga arkivverksamheten vid tre kommunala myndigheter bör bestå. Riksarkivet bör inom den ramen verka för ökad strategisk samverkan med de berörda myndigheterna.

Förslag: Begreppet kommunal arkivmyndighet ändras till kommunal myndighet och förordningen om särskilda arkivuppgifter får en ny rubrik.

Riksarkivet delar inte bedömningen att systemet med statliga arkiv som förvaras hos kommunala arkivmyndigheter bör bestå. Lösningen innebär komplikationer när det gäller samordning och enhetlighet, och den kom till i en annan kontext, innan de regionala och lokala myndigheterna hade uppgått i de centrala myndigheterna. När landsarkiven fortfarande var egna myndigheter framstod lösningen som mera naturlig än idag.

Riksarkivet anser att Arkivutredningen tonar ner de svårigheter som kan uppkomma vid ett samarbete mellan en statlig myndighet och tre kommuner, inte minst när det gäller att ha en delad IT-miljö. Om samarbetet ska fortsätta så måste IT-frågorna och säkerhetsfrågorna få en genomgripande översyn.

Riksarkivets generella hållning är att statligt material ska hanteras av staten. I dagsläget går det inte att få en samlad bild av hur ärenden som rör statliga arkiv har handlagts eftersom de fyra institutionerna har varsitt diarie- och ärendehanteringssystem.

Riksarkivet tillstyrker att begreppet kommunal arkivmyndighet ändras till kommunal myndighet.

14.5.1 Ekonomiska konsekvenser av förvaltningens digitalisering

Förslag: Riksarkivet ska bistå regeringen med underlag för de ekonomiska konsekvenserna av den statliga arkivförvaltningens övergång till digitala processer. För att hantera den nya uppgiften tillförs Riksarkivet 4 miljoner kronor.

Riksarkivet har inga principiella invändningar mot att delta i arbetet med att ta fram ett underlag, men ser ett behov av att frågan utreds ytterligare, innan en sådan uppgift överlämnas till Riksarkivet. Enligt sitt direktiv skulle Arkivutredningen, analysera de ekonomiska konsekvenserna för Riksarkivet och andra arkivmyndigheter på kort och lång sikt av den offentliga förvaltningens övergång till digitala processer. Istället för att göra den analysen så föreslår utredningen att Riksarkivet ska bistå regeringen med ett sådant underlag. Riksarkivet kan inte se att utredningen har uppfyllt sitt uppdrag i den delen.

14.5.2 En samordnad nationell plan för fortbildning

Förslag: Riksarkivet får i uppdrag att ta fram en nationell fortbildningsplan för yrkesverksamma arkivarier. Uppdraget ska utföras i samarbete med de sex universitet och högskolor som bedriver arkivutbildning, Sveriges kommuner och landsting och berörda personalorganisationer.

Riksarkivet har ingenting att invända mot att det tas fram en nationell fortbildningsplan för yrkesverksamma arkivarier, men detta bör vara ett uppdrag för utbildningsinstanserna, även om Riksarkivet och andra intressenter bör bistå i arbetet.

14.5.3 Ekonomiska konsekvenser av massdigitalisering på arkivområdet

Förslag: Riksarkivet får i uppdrag att ta fram underlag till regeringen för att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av massdigitalisering på arkivområdet. Myndigheten tillförs årligen 2 miljoner kronor för uppdraget under 2022–2023.

Riksarkivet anser att en satsning på området är angelägen, men förslaget behöver konkretiseras ytterligare, både i fråga om innehåll och vad man menar med begreppet ”massdigitalisering”. Det handlar också om prioriteringar och urval vid digitiseringen.

Begreppsapparaten för den process där information förs över från analogt till digitalt format är inte enhetlig. Riksarkivet använder begreppet digitisering²⁵ – till skillnad från termen digitalisering, som står för en process i samhället där nästan all information är digital och kan behandlas av datorer.

Arkivutredningen hänvisar i sitt förslag till det förslag som Riksarkivet har lämnat i en skrivelse till utredningen²⁶. Riksarkivets förslag går ut på att väsentligt öka digitiseringsstakten av Riksarkivets totala bestånd för att möta det växande behovet av digitalt tillgängliga arkivhandlingar. Syftet är att tillgodose samhällets behov av information för demokratisk insyn, innovation och högkvalitativ forskning. Riksarkivet bedriver storskalig digitisering vid sitt digitiseringscentrum i Fränsta. Förutom själva digitiseringsinsatsen ingår i detta arbete även kostnader för att ordna, förteckna, redovisa och registrera arkivbestånden. Därtill bör också medel avsättas för att täcka de ökade långsiktiga lagringskostnader som digitiseringen för med sig. Riksarkivet lämnar också konkreta förslag på arkiv att digitisera och som skulle innebära vinster på sikt.

Riksarkivet tycker inte att utredningens förslag är tillräckligt tydligt med vad uppdraget att ta fram underlag till regeringen för att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av massdigitalisering på arkivområdet innebär. Är tanken att Riksarkivet ska utreda vad som går att digitisera och vad det skulle få för ekonomiska konsekvenser för samhället i stort? Utredningen använder begreppet ”nationell satsning”. Handlar det då om att digitisera även andra arkiv än de som Riksarkivet förvarar? Eller ska det föreslagna tillskottet gå till uppdraget att ordna, förteckna, redovisa, registrera och digitisera Riksarkivets bestånd, så som Riksarkivet har föreslagit och som utredningen också hänvisar till?

Se också avsnitt 15.6.1.

²⁵ Begreppet ”informationsdigitalisering” kan också användas.

²⁶ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Den digitala informationsinfrastrukturen*, 2019-10-01, Dnr RA 04-2017/05870

15.6.1 Ansvar för nationellt arkivinformationssystem

Förslag: Av Riksarkivets instruktion ska framgå att myndigheten ska tillhandahålla ett nationellt arkivinformationssystem och verka för en så bred anslutning som möjligt till systemet.

Riksarkivet tillstyrker utredningens förslag om att det av Riksarkivets instruktion ska framgå att myndigheten ska tillhandahålla ett nationellt arkivinformationssystem. Detta följer då den ordning som gäller för Kungl. biblioteket och Riksantikvarieämbetet, som har motsvarande skrivningar i sina instruktioner om att tillhandahålla nationella informationssystem för sina verksamheter. På så sätt får de tre stora kulturarvsmyndigheterna ett stöd i sina respektive instruktioner i sin gemensamma strävan att skapa bred tillgång till kulturarvet och bidra till samhällets samlade informationsförsörjning.

Förslag och bedömningar med koppling till det nationella arkivinformationssystemet, NAD, förekommer i flera kapitel i betänkandet, se avsnitt 5.10, 6.4.5, 10.5.2, 11.7.1 och 11.7.2.

Som Riksarkivet redan har påtalat i sin kommentar till avsnitt 5.10, så behöver Riksarkivet ha möjlighet att föreskriva om tillämpningsbestämmelser för NAD. Detta kan inte bara gälla för myndigheter, så som Arkivutredningens förslag är utformat, utan måste också gälla för de enskilda arkivinstitutioner som enligt förslaget ska lämna uppgifter till NAD. Detta kommer med nödvändighet också vara styrande för alla andra som ansluter sig, även om inte samma krav på redovisning ställs för alla arkiv, se avsnitt 11.7.1, samt bilagan, kommentarer till förslaget till arkivlag, 14 §.

Riksarkivet anser inte att Arkivutredningen har tagit höjd för den ökade arbetsbelastningen som en ökad anslutning till NAD kommer att innebära för Riksarkivet. Särskilt mot bakgrund att utredningen i avsnitt 14.2 pekar på att det behövs en resursförstärkning för systemutveckling. Riksarkivet menar att det även kommer att krävas ökade personella resurser. Utredningen hänvisar också till att de 3 miljoner, som man i avsnitt 10.5.2 föreslår att Riksarkivet ska tillföras för ökad rådgivning och vägledning till den enskilda arkivsektorn, även ska räcka till att verka för en så bred anslutning som möjligt till NAD. Riksarkivet anser att de föreslagna anslagsökningarna inte kommer att vara tillräckliga, utan menar att det behövs öronmärkta resurser för detta ändamål.

Riksarkivet ser positivt på att myndigheterna i avsnitt 6.4.5 föreslås redovisa uppgifter om sina arkiv i NAD. Det står i överensstämmelse med Riksarkivets strävan mot ett helhetsgrepp på samhällets informationshantering. Men även arbetet med denna inrapportering kommer att kräva ytterligare resurser.

Riksarkivet tillstyrker Arkivutredningens förslag i 11.7.1 om att införa bestämmelser i arkivlagen om att de enskilda arkivinstitutioner som erhåller statligt bidrag ska rapportera in uppgifter om sina arkiv till NAD. Men som

isolerad åtgärd, för att kraftigt öka informationsinnehållet i NAD om enskilda arkiv, räcker den föreslagna bestämmelsen inte på långa vägar. Av de ca 30 enskilda arkivinstitutioner som skulle omfattas av bestämmelsen är det redan 25 som lämnar information om sina arkiv till NAD.

Arkivutredningens antagande att bestämmelsen skulle få ”betydande positiva effekter för arkivsektorn som helhet” och att ”materialinsamlingen får en större bredd och systematik” kan därmed inte anses stämma.

Arkivutredningens enda konkreta förslag på resurstillskott till NAD-verksamheten är indirekt och finns i avsnitt 10.5.2. Riksarkivet menar att detta är helt otillräckligt för att förverkliga utredningens intentioner med ett NAD med så bred anslutning som möjligt och med särskilt fokus på att underlätta för mindre och resurssvaga aktörer inom enskild arkivsektor att lämna uppgifter till NAD.

Riksarkivet tror att en ökad anslutning till NAD är den bästa metoden att få överblick över arkiven i Sverige. Riksarkivet menar att en rätt resurssatt satsning på NAD delvis kan ersätta utredningens förslag på olika inventeringar och utredningar i avsnitten 7.11.4, 10.5.2, 12.8.1 och 14.5.3. Uppgifterna i NAD kan samtidigt vara en del av statistikinsamlingen på arkivområdet.

Om NAD ska kunna få en ökad nationell täckningsgrad och möjlighet att uppnå alla de positiva effekter som utredningen, och Riksarkivet, hoppas på så anser Riksarkivet att det behövs ytterligare åtgärder. Riksarkivet vill därför återupprepa några av de förslag som Riksarkivet lämnat till Arkivutredningen²⁷.

Riksarkivet vill få särskilda resurser till ett uppdrag att genomföra ett storskaligt nationellt projekt för att skapa bättre möjligheter för aktörer inom den enskilda sektorn att ansluta sig till NAD. Projektet bör rikta sig både till arkivinstitutioner inom den enskilda sektorn, andra arkivförvarande institutioner, som t.ex. museer och bibliotek, och till andra som förvarar arkiv, t.ex. riksorganisationer och företag. Det behövs också ett riktat anslag för satsningar på teknisk utveckling och förvaltning samt användbarhet, så att NAD kan utvecklas ytterligare som nationell infrastruktur för arkivinformaton med hög täckningsgrad. Det behövs även resurser för att skapa bättre möjligheter för enskilda aktörer att ansluta sig till NAD, t.ex. för inköp av programvara och anställning av arbetskraft för registrering. På sikt vill Riksarkivet göra det möjligt för andra arkivinstitutioner och arkivförvarande institutioner att, via NAD, tillgängliggöra sitt digitaliserade arkivmaterial. Tanken är att bilder, som finns i bildlagret hos respektive institution, kan visas i NAD. Ett utvecklat NAD kan användas för att skapa digitala beställningsrutiner hos de aktörer som är anslutna. Digitala beställningsrutiner kan ge bättre service och enklare och snabbare

---

²⁷ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Nationell arkivdatabas, NAD*, 2019-06-04, Dnr RA 04-2017/05870

handläggning, men också bättre underlag för statistik och uppföljning, så att de olika aktörerna t.ex. kan prioritera vilket arkivmaterial som bör digitiseras.

15.6.2 Officiell statistik om arkivområdet

Förslag: Arkiv ska vara ett ämnesområde i den officiella statistiken, med Riksarkivet som ansvarig myndighet. Detta ska framgå av bilagan till förordningen om den officiella statistiken. Riksarkivet tillförs 3 miljoner kronor årligen under perioden 2022–2023 för uppbyggnad av systemet och 2 miljoner kronor fr.o.m. 2024 för den löpande verksamheten.

Bedömning: Den officiella statistiken inom sektorn Kultur och fritid bör på sikt ses över för att åstadkomma en mindre sektoriell och mer sektorsövergripande och tematisk informationsspridning.

Riksarkivet tillstyrker förslaget att Riksarkivet ska vara ansvarig myndighet för det föreslagna nya ämnesområdet Arkiv i den officiella statistiken. I Riksarkivets svar på utredningens frågor till arkivsektorn²⁸ förordades en annan modell, där myndigheten då såg klara fördelar med att ansvaret för en utvecklad arkivstatistik hellre borde tilldelas Myndigheten för kulturanalys. Utredningens analys och överväganden kring nationell arkivstatistik och vilken myndighet som vore bäst skickad att ansvara för en sådan, har emellertid fått Riksarkivet att ändra uppfattning i frågan. I likhet med utredningen ser Riksarkivet uppenbara fördelar med att statistikuppdraget läggs på Riksarkivet – i kraft av sitt breda uppdrag att ha överblick över hela arkivsektorn, både vad gäller kulturarvsrelaterade frågor och de mer förvaltningsorienterade uppgifterna.

Riksarkivet instämmer samtidigt i utredningens bedömning att statistiken inom sektorn Kultur och fritid på sikt bör utvecklas mot att vara mindre sektoriell och mer sektorsövergripande. Viktiga sektorsgemensamma frågor, inte minst kring digitiseringen av kulturarvet, kommer att kräva samordning för att skapa överblick över hela ABM-området och ge möjlighet till relevanta jämförelser över domängränserna. I denna uppgift skulle Myndigheten för kulturanalys kunna spela en nyckelroll.

---

²⁸ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Arkivutredningens frågor till arkivsektorn*, 2018-11-23, Dnr RA 04-2017/05870

Övriga synpunkter med anledning av betänkandet

Riksarkivet anser att utredningen inte tillräckligt har betonat värdet och vikten av informationen som finns i arkiven och hur de kan nyttjas. Det saknas resonemang om de olika perspektiven; värdet på kort och på lång sikt, för den enskilde individen och för samhället i stort och varför informationen är viktig att bevara.

Riksarkivet reglerar idag framställning, hantering och bevarande av arkiv inom statsförvaltningen och ska ha nationell överblick av hela arkivområdet. Därmed är Riksarkivet den aktör som har bäst förutsättningar att ta ett helhetsperspektiv på samhällets långsiktiga informationsförsörjning. Riksarkivet vill ha ett utpekat större ansvar gentemot enskilda arkivbildare och arkiv i kommuner och regioner.

Riksarkivet önskar ett större fokus på digitalt bevarande och alla dess problemområden. Bevarandet av de handlingar som är digitalt skapade, och där tillväxten sker i enorm hastighet, står inför stora utmaningar som måste behandlas om vi ska kunna komma fram till nationella strategier för att få med denna information in i framtiden, och då även samhällsviktig information från privata aktörer. Det måste ske nu eftersom inga analoga original finns att återvända till. I utredningen saknas det så gott som helt analys och förslag om detta.

Kopplat till frågan om digital information saknar Riksarkivet också ett bredare resonemang om informationssäkerhet, informationsklassning och dataskydd i utredningen. Hur ska metoder för informationshantering och informationssäkerhet samordnas för att kunna stödja verksamheten? Hur ska all den information som skapas i dag och i morgon kunna långtidsbevaras med bibehållen kvalitet och autenticitet? Utredningen har inga förslag inom detta område.

Kommentarer till kap. 10 och 11 (om enskilda arkiv)

När det gäller de enskilda arkiven så saknar Riksarkivet konkreta förslag på flera områden. Förslag i linje med dem som Riksarkivet har lämnat till Arkivutredningen²⁹.

Riksarkivet anser att det bör finnas öronmärkt finansiering för att kunna rädda värdefulla s.k. herrelösa enskilda arkiv. Att ta hand om sådana arkiv inom ramarna för befintliga medel låter sig inte alltid göras, vilket leder till att många forskningsintressanta arkiv idag de facto går till spillo.

På flera håll i landet saknas det lösningar för att trygga förvaring av enskilda förenings- och folkrörelsearkiv och näringslivsarkiv. I utredningens resonemang om oklara gränser mellan Riksarkivet och andra myndigheter

---

²⁹ Se Riksarkivets skrivelse till Arkivutredningen, *Enskilda arkiv – ett mångfacetterat område*, 2019-02-08, Dnr RA 04-2017/05870)

samt om konkurrens mellan Riksarkivet och den enskilda arkivsektorn glöms det perspektivet bort. Riksarkivet saknar tydliga förslag som gynnar etablering av enskilda arkivinstitutioner som kan ta emot arkiv lokalt, i län där sådana saknas.

Riksarkivet vill att det ska finnas en möjlighet för den statliga arkivmyndigheten att ingripa för att rädda samhällsviktig och värdefull information, i linje med reglerna i de nordiska grannländerna. De inskränkningar som därmed skulle komma att ske i ägande- och upphovsrätten bör kunna likställas med de inskränkningar som redan görs för t.ex. fastighetsägare för att bevara värdefulla natur- och kulturmiljöer. Riksarkivet vill också få rätt att kopiera handlingar som riskerar att förstöras.

Riksarkivet vill att det ska finnas en möjlighet till preklusion när den som har deponerat ett arkiv hos en arkivinstitution inte går att finna. Att inte låta äganderätten övergå till arkivinstitutionen i dessa fall, får till följd att många deponerade arkiv hamnar i ett rättsligt vakuum när en deponent exempelvis är avliden och saknar kända efterlevande.

Att handlingar efter konkursbon inte kan övertas av olika arkivinstitutioner leder till att delar av viktiga enskilda arkiv inte bevaras för framtiden.

Riksarkivet önskar också att utredningen hade föreslagit att man ändrar begreppet *enskilda arkiv* till *privata arkiv*, dels för att uppnå en enhetlig terminologi i Norden, dels för att undvika den begreppsförvirring som idag råder runt begreppet enskilda arkiv.

Många enskilda arkiv förvaras hos andra arkivförvarande institutioner än de renodlade arkivinstitutionerna, framför allt hos museer och bibliotek. Ibland kan de arkiven betraktas som en del av de övriga samlingarna hos respektive institution, dvs. boksamlingar eller föremålssamlingar, istället för som arkiv. Det är inte heller självklart att dessa institutioner ser sig som arkivinstitutioner. För dem som söker information om arkiv skulle det ge bättre överblick om dessa arkiv fanns redovisade i NAD.

Kommentarer till kap. 13 (Riksarkivet)

Arkivutredningens direktiv³⁰ säger att kulturarvsuppdraget och förvaltningsuppdraget inte är två parallella verksamheter, utan delar av samma helhet. Trots detta tar direktivet sin utgångspunkt i denna tudelning och det gör även Arkivutredningen i sin beskrivning av Riksarkivets verksamhet. Riksarkivet anser att detta ger en skev bild eftersom myndigheten har ett helhetsperspektiv på sin verksamhet.

Riksarkivet menar att det är olyckligt att fokusera på organisatoriska enheter i beskrivningen av förvaltningsuppdraget eftersom det bedrivs inom hela

---

³⁰ Dir. 2017:106, Översyn av arkivområdet

myndigheten, på olika sätt. Exempelvis handlar en stor del av ärendehantering om förvaltningsuppdraget, t.ex. att göra en släktutredning inför en bouppteckning, att ta fram underlag för fastighetstaxering med anledning av reavinstbeskattning eller att ta fram kartor och ritningar inför sanering av förorenad mark.

Det saknas dessutom helt beskrivningar av de kostnadsdrivande verksamheterna inom digital infrastruktur som t.ex. digitisering, IT och digitalt bevarande.

Kommentarer till författningsförslagen, SOU 2019:58

(kapitel 1 Författningsförslag och kapitel 17 Författningskommentarer)

1.1 Förslag till arkivlag

Generella kommentarer till förslaget

Den nuvarande arkivlagen (1990:782) är i behov av en översyn. En ny arkivlag behöver spegla de tekniska och organisatoriska samhällsförändringarna under de trettio år som har gått sedan det nuvarande arkivregelverket trädde i kraft.

Rikssarkivet anser att arkivutredningens förslag har problem med systematiken och att vissa begrepp används på ett inkonsekvent sätt.

Det är viktigt att en ny arkivlag blir pedagogisk och lättillgänglig för både det stora antal anställda i staten, kommunerna och regionerna som ska tillämpa lagens bestämmelser, och för dem som vill ta del av arkiven. Rikssarkivet önskar också att man passar på att modernisera språket ytterligare genom att t.ex. undvika nakna substantiv dvs. oböjda substantiv i singular utan bestämd eller obestämd artikel.

Förslaget att införa fler rubriker än i nuvarande arkivlag gör att det är lättare att orientera sig i lagen. Däremot anser Rikssarkivet inte att alla de föreslagna rubrikerna är helt lyckade. De problem med systematiken som Rikssarkivet ser kanske delvis skulle kunna åtgärdas genom att omdisponera olika bestämmelser.

Inledande bestämmelser

Rikssarkivet välkomnar ambitionen i de inledande bestämmelserna, nämligen att alla arkiv ska omfattas av ett symboliskt skydd. Däremot vill Rikssarkivet problematisera hur bestämmelserna har utformats, både när det gäller tydlighet och hur hela lagen har konstruerats mot bakgrund av dessa två portalparagrafer. De hänger så intimt ihop att det finns anledning att säga någonting om dem tillsammans.

Det framgår inte av lydelsen att de två portalparagraferna även omfattar de arkiv som finns utanför myndighetssfären, arkivinstitutionerna och de enskilda arkivinstitutioner som får statsbidrag. Det behöver tydliggöras att ”arkiven” här betyder alla arkiv. Alltså inte bara de arkiv som omfattas av de övriga bestämmelserna i förslaget. I författningskommentaren till 1 §

framgår det inte heller att bestämmelsen omfattar alla arkiv. Det framgår först när man läser utredningens överväganden i avsnitten 5.3, 5.4, 7.11.1 och 11.7.1 tillsammans.

I den nuvarande arkivlagen betyder begreppet ”arkiv”, något förenklat, de allmänna handlingarna från myndighetens (eller i vissa fall organets) verksamhet som har tagits om hand för arkivering. Det enda undantaget är 13 § där det sägs att den statliga arkivmyndigheten får ta emot arkivmaterial också från enskilda.

Genom att förslaget till arkivlag delvis ska gälla även för arkiv som inte är allmänna handlingar så blir begreppet ”arkiv” otydligt i lagen eftersom det kan betyda olika saker i olika bestämmelser:

1. arkiv som består av allmänna handlingar och som finns hos myndigheterna (inklusive de beslutande församlingarna)
2. arkiv som består av allmänna handlingar och som finns hos enskilda organ med stöd av särskild lagstiftning¹
3. arkiv som består av allmänna handlingar och som finns hos arkivmyndigheterna (inklusive det fåtal arkiv som består av allmänna handlingar som är deponerade hos arkivmyndigheterna, framför allt från riksdagen och dess myndigheter)
4. enskilda arkiv som är överlämnade till arkivmyndigheterna med äganderätt,
5. enskilda arkiv som är överlämnade med äganderätt till de arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel,
6. deponerade enskilda arkiv som finns hos arkivmyndigheterna,
7. deponerade enskilda arkiv som finns hos de enskilda arkivinstitutionerna, och
8. övriga enskilda arkiv, som alltså inte finns hos dessa arkivinstitutioner, dvs. arkiv från hela samhället; individer, föreningar, organisationer, företag och även mera löst sammansatta grupperingar.

I förslagen till 7 och 14 §§ används begreppet ”arkiv” utan att man förklarar vilka arkiv som avses. Det innebär att man behöver läsa förarbetena för att förstå vad som omfattas av bestämmelserna. Likaså är det otydligt vilka det är som ska tillämpa olika bestämmelser. Det behövs en begreppsanalys.

De materiella bestämmelserna i lagen ska tillämpas av många olika aktörer och kan betyda olika saker i olika bestämmelser:

1. statliga myndigheter,
2. kommunala och regionala myndigheter,
3. statliga och kommunala beslutande församlingar

---

¹ lagen (2015:602) om överlämnande av allmänna handlingar för förvaring, lagen (1999:288) om överlämnande av allmänna handlingar till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring, m.m., 2 kap. 4 § första meningen offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

4. sådana organ som förvarar statliga allmänna handlingar (statliga överlämnandeorgan) och som avses i lagen (2015:602) om överlämnande av allmänna handlingar för förvaring (överlämnandelagen),
5. sådana organ som förvarar kommunala och regionala allmänna handlingar (kommunala och regionala överlämnandeorgan) och som avses i överlämnandelagen,
6. sådana organ (Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar) som avses i lagen (1999:288) om överlämnande av allmänna handlingar till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring, m.m. (Svenska kyrkans överlämnandelag),
7. sådana organ (kommunala och regionala bolag) som avses i 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL),
8. sådana organ (OSL-organ) som avses i 2 kap. 4 § första meningen OSL och till den del som arkivet härrör från den verksamhet som avses i bilagan till OSL och
9. sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel, som avses i 3 § andra stycket förslaget till ny arkivlag.
10. Dessutom är riksdagens myndigheter, regeringen, Regeringskansliet och utrikesrepresentationen undantagna från vissa bestämmelser.

Arkivutredningen tydliggör inte på ett konsekvent sätt vilka aktörer som ska tillämpa vilka bestämmelser. Se också kommentaren under 4-6 §§.

Riksarkivet efterlyser en begreppsöversyn. En sak som man då bör titta särskilt på är om det går att hitta ett gemensamt begrepp för alla aktörer som förvarar allmänna handlingar. De flesta bestämmelserna i lagen berör alla som förvarar allmänna handlingar. Riksarkivet tror att det skulle bli mera överskådligt att detta är utgångspunkten och att undantagen istället anges som just undantag, istället för att man på olika (inkonsekventa) sätt räknar upp vilka aktörer som ska omfattas av de olika bestämmelserna.

Det framstår också som märkligt att i portalparagraferna i en lag inkludera något som sedan inte omfattas av de materiella bestämmelserna i lagen. På den punkten skiljer sig också den föreslagna arkivlagen från de övriga lagarna på kulturarvsområdet; bibliotekslagen (2013:801), museilagen (2017:563) och kulturmiljölagen (1988:950).

1 §

Om förslaget skulle genomföras, trots de invändningar som Riksarkivet har redovisat ovan, så menar Riksarkivet att det behöver tydliggöras ytterligare att paragrafen faktiskt omfattar alla arkiv, trots att de flesta av dem inte omfattas av de materiella bestämmelserna i lagen.

2 §

Även här bör det tydliggöras att bestämmelsen avser alla arkiv, inte bara dem som omfattas av de materiella bestämmelserna i lagen.

Riksarkivet vill också föreslå en ändring av första stycket ”Arkiven är *en tillgång för samhället och en del av kulturarvet*”. Riksarkivet anser att även arkivens betydelse som en tillgång för samhället bör lyftas fram tillsammans med att arkiven utgör en del av kulturarvet. För myndigheternas arkiv överensstämmer det med tankarna på vidareutnyttjande av handlingar som bl.a. uttrycks i lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (PSI-lagen), och visar på en annan sida av myndigheternas arkiv än den som manifesteras i begreppet kulturarv.

Riksarkivet vill väcka den, kanske semantiska, frågan om det verkligen är fråga om ändamålen med arkiven. Är det inte istället fråga om ändamålen med att bevara arkiven?

På s. 434 står det att ”Utredningen föreslår också att den nya arkivlagen ska tillämpas på de arkivinstitutioner som erhåller ett statligt verksamhetsbidrag i enlighet med ovan nämnda förordningar. Sådana arkivinstitutioner ska se till att arkiven bevaras, struktureras och förvaltas för att tillgodose rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, forskningens behov, och tillgången till kulturarvet.” Det motsäger förslaget till 7 § andra stycket som hänvisar till syftena i 1 § 2 och 3 samt ändamålet i 2 § andra stycket 3. Det innebär att syftet är att främja tillgången till kulturarvet, och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling, vilket är rimligt. Men ändamålet är att de ska bevaras, struktureras och förvaltas för att tillgodose forskningens behov. Ändamålet är, enligt Riksarkivets bestämda mening, alldeles för snävt, så som bestämmelsen är utformad.

Det blir också konstigt att säga att enskilda arkivinstitutioner ska tillgodose rätten att ta del av allmänna handlingar. De kan, per definition, inte förvara några allmänna handlingar. Även om det ibland förekommer att allmänna handlingar, i original, har kommit på avvägar och återfinns hos enskilda arkivinstitutioner eller i andra enskilda arkiv. Handlingar som egentligen hör till en myndighet och som hade varit allmänna hos myndigheten är inte allmänna handlingar om de finns i ett enskilt arkiv, eftersom förvaringskriteriet i 2 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen (1949:105) (TF) då inte är uppfyllt.

Riksarkivets erfarenhet är att det redan idag finns en osäkerhet hos de enskilda arkivinstitutionerna när sådana handlingar som härrör från myndigheter återfinns i enskilda arkiv, inte minst när det gäller handlingar som skulle ha omfattats av sekretess om de hade varit allmänna. Det kan både handla om originalhandlingar som har kommit på avvägar och om kopior. Riksarkivet befarar att utformningen av bestämmelsen skulle öka den osäkerheten. När det gäller de enskilda arkivinstitutioner som avses i 3 § så hänvisar 7 § andra stycket till 1 § 2 och 3 samt till 2 § andra stycket 3 vilket blir än mer inkonsekvent.

Lagens tillämpningsområde

Riksarkivet tror att förslaget skulle vinna i tydlighet om man var tydligare med de två olika aspekterna; *vem* som ska tillämpa bestämmelserna och för *vilka arkiv*. Som förslaget är utformat pekas i vissa fall de arkiv som ska omfattas av bestämmelserna ut, och i andra fall den myndighet, det organ eller den institution som har att tillämpa bestämmelserna.

De olika avsnitten i lagen försöker i och för sig peka ut vad som gäller för olika arkiv eller för olika aktörer, dvs. myndigheter, organ eller institutioner, men inte på ett särskilt överskådligt, och ibland även inkonsekvent, sätt. För begreppet ”arkiv” gäller det framför allt 7 och 14 §§. För inkonsekvenser och oklarheter när det gäller vilka olika aktörer som omfattas se t.ex. 16, 21, 23–25, 33–34 §§.

Riksarkivet tror att lagen skulle vinna på tydliga definitioner i någon av de inledande paragraferna. En möjlig distinktion skulle kunna vara att skilja på allmänna arkiv och enskilda arkiv, på samma sätt som TF skiljer på allmänna handlingar och enskilda handlingar. Det skulle också underlätta om man kunde hitta ett begrepp som kan omfatta alla de olika aktörer som förvarar allmänna handlingar.

3 §

Första stycket, första punkten, första ledet pekar ut myndigheternas arkiv, men däremot inte myndigheterna i sig och inte heller de organ som förvarar myndighetsarkiv med stöd av överlämnandelagen eller Svenska kyrkans överlämnandelag. Enligt dessa båda lagar är det ju inte sina egna arkiv som dessa organ förvarar, utan just statliga, kommunala eller regionala arkiv som har överlämnats till dessa organ.

Första stycket, första punkten, andra ledet pekar ut ”vissa andra organs arkiv” vilket torde syfta på de organ, eller juridiska personer, som avses i 2 kap. 3 § OSL, dvs. de kommunala och regionala bolagen, och i 4 §§ OSL, dvs. handlingar hos dessa organ, om handlingarna hör till den verksamhet som nämns bilagan till OSL, OSL-organen. Bestämmelsen pekar alltså ut de arkiv som finns hos dessa organ, men inte bolagen och organen i sig.

Första stycket andra punkten pekar ut arkivmyndigheterna, dvs. den statliga arkivmyndigheten och de kommunala och regionala arkivmyndigheterna. Däremot sägs ingenting om vilka arkiv hos arkivmyndigheterna som ska omfattas.

Den statliga arkivmyndigheten förvarar mängder av arkiv, både sådana som utgör allmänna handlingar och sådana som är enskilda arkiv enligt 2 kap. 14 § första stycket 3. Detsamma gäller för kommunerna och regionerna, förutom att det i många fall knappast är den kommunala eller regionala arkivmyndigheten som faktiskt är den som förvarar arkiven, utan istället en

kommunal eller regional myndighet eller förvaltning, eller i vissa fall också kommunförbund.

I kommunerna och regionerna är det kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen som är arkivmyndigheter, om inte kommunfullmäktige eller regionfullmäktige har utsett någon annan nämnd eller styrelse till att vara arkivmyndighet. I de fall kommunstyrelsen eller regionstyrelsen är arkivmyndighet så förvarar de knappast några andra arkiv än sitt eget. Det vanligaste torde vara att någon förvaltning eller kommunal myndighet har uppgiften att ta hand om själva arkiven. Ibland har flera kommuner och/eller regioner bildat ett gemensamt kommunalförbund för att ta hand om arkiven och informationshanteringen för dessa. Då kan kommunfullmäktige och/eller regionfullmäktige ha utsett kommunalförbundet att vara arkivmyndighet för någon del eller samtliga delar av arkivmyndigheternas uppgifter i sina kommuner eller regioner.

De kommunala och regionala arkivmyndigheterna kan alltså, sinsemellan, vara väldigt olika. Vissa arkivmyndigheter förvarar stora mängder arkiv, även sådana som är enskilda arkiv enligt 2 kap. 14 § första stycket 3. Andra kommunala och regionala arkivmyndigheter förvarar endast arkivet från den egna förvaltningen.

Det kan också vara värt att påpeka att många kommuner tar emot enskilda arkiv, trots att det saknas uttryckligt stöd för det, jämför 13 § i den nuvarande arkivlagen.

Andra stycket pekar ut de enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel. Inte heller här pekar man ut de arkiv som ska omfattas. I avsnitt 5.5. står det ”sina arkiv” men det är oklart om det avser alla arkiv som de förvarar, eller bara de arkiv som de har förvärvat, och då alltså inte depositioner.

4–6 §§

Trots de tydliga uppräkningsarna i 4–6 § och i 28 och 30 §§ om vilka olika aktörer som omfattas av de olika materiella bestämmelserna så är det svårt att förstå vilka bestämmelser som gäller för de olika aktörerna och de olika arkiven. Detta problem finns också i den nuvarande arkivlagen, men Riksarkivet hade hoppats att det nya förslaget skulle ha en tydligare systematik härvidlag.

I de materiella bestämmelserna benämns de aktörer som omfattas av bestämmelserna på en rad olika sätt. Ibland gäller bestämmelser som enligt sin lydelse gäller för ”myndigheter” även för andra organ genom en hänvisning från 4–6 §§. Ibland står det ”organ som står under dess [arkivmyndighetens] tillsyn” trots att bestämmelsen gäller både för myndigheter och för andra organ. Ibland står det ”myndigheter och andra organ som står under deras [arkivmyndigheternas] tillsyn”. Ibland betyder

alltså ”myndighet” bara just myndighet, ibland betyder det myndigheterna och *vissa* av de organ som har allmänna handlingar och ibland betyder det myndigheterna och *alla andra* organ som har allmänna handlingar. Det varierar också om man pekar ut subjektet, ”statliga myndigheter” eller om man pekar man ut objektet, ”statliga myndigheters arkiv”.

Utöver detta så behöver man också hålla reda på om det handlar om statliga myndigheter och organ eller om det handlar om kommunala eller regionala myndigheter och organ. Och när det gäller kommuner och regioner är det dessutom så att arkivmyndigheterna inte alltid är identiska med de myndigheter hos kommunen eller regionen som faktiskt förvarar arkiven. Stadsarkiven i många städer är t.ex. inte arkivmyndigheter, utan det kan vara kommunstyrelsen eller någon annan styrelse eller nämnd som kommunfullmäktige har utsett till arkivmyndighet.

Riksarkivet befarar att det stora antalet anställda hos olika myndigheter och organ, som har att tillämpa arkivförfattningarna, kommer att ha svårt att utläsa vilka bestämmelser som gäller i olika situationer.

4 §

Första stycket pekar ut riksdagen, kommunfullmäktigen och regionfullmäktige, men inte deras arkiv, så som myndigheternas arkiv pekas ut i 3 § första stycket 1.

Andra stycket 1. pekar ut de organ (överlämnandeorgan) som har tagit över verksamhet från bolagiserade statliga och kommunala myndigheter och förvarar arkiv från de tidigare myndigheterna med stöd av överlämnandelagen, men anger inte vilka arkiv hos dessa organ som ska omfattas. Det kan i och för sig anses vara underförstått att det bara handlar om de arkiv som de har tagit emot för förvaring, men en tydligare skrivning skulle vara önskvärd.

Samma sak gäller för andra stycket 2, där Svenska Kyrkan och dess organisatoriska delar pekas ut, men det är bara underförstått att det endast gäller för de arkiv som tillkom hos Svenska kyrkan före år 2000 och som fortfarande finns kvar hos Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar.

Att paragrafen dessutom pekar ut 1–2 §§ som att de ska gälla för överlämnandeorganen och Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar framstår som märkligt, om tanken är att de bestämmelserna ska gälla för alla arkiv.

Riksarkivet anser att även 14, 16 och 18 §§ ska gälla för de aktörer som pekas ut bestämmelsen, se kommentaren till de bestämmelserna.

5 §

Paragrafen säger att det som gäller för statliga arkiv också gäller för OSL-organen. Trots detta så uttrycks det i vissa av de materiella bestämmelserna att myndigheter och vissa organ omfattas av bestämmelsen, se kommentaren under 4–6 §§ ovan.

6 §

Paragrafen säger att det som gäller för statliga arkiv också gäller för de kommunala och regionala bolagen. Trots detta så uttrycks det i vissa av de materiella bestämmelserna att myndigheter och vissa organ omfattas av bestämmelsen, se kommentaren under 4–6 §§ ovan.

7 §

Syftena och ändamålen i 1–2 §§ omfattar alla arkiv, se kommentarerna till de bestämmelserna ovan. Enligt ordalydelsen ska alltså arkivmyndigheterna och de enskilda arkivinstitutionerna i 3 § andra stycket även tillgängliggöra och främja användningen av arkiv från hela samhället, t.ex. företag, organisationer och enskilda. Alltså arkiv som står helt utanför deras kontroll. Detta kan inte ha varit avsikten. Åtminstone inte för de enskilda arkivinstitutionerna som avses i 3 § andra stycket.

Att de enskilda arkivinstitutionerna inte kan förväntas tillgängliggöra och främja användningen av andra arkiv än de som de förvarar kan verka självklart. Om man läser betänkandet så framgår det att det handlar om att arkivmyndigheterna och de enskilda arkivinstitutionerna som omfattas av bestämmelsen ska tillgängliggöra och främja användandet av de arkiv som de förvarar. Men det framgår inte av lydelsen. Bestämmelsen bör utformas så att det uttryckligen framgår att det bara handlar om de arkiv som finns hos arkivmyndigheterna och de enskilda arkivinstitutionerna i 3 § andra stycket. Det måste också tydliggöras om detta även ska omfatta depositioner som finns hos de enskilda arkivinstitutionerna. Se också kommentaren till 14 §.

När det gäller arkivmyndigheterna så framstår det däremot inte som otänkbart att de ska tillgängliggöra och främja även användningen av sådana arkiv som står under deras tillsyn. Inte minst mot bakgrund av ändamålsbestämmelsen i 2 §. Särskilt när det gäller Riksarkivet som har en roll att främja tillgänglighet och användning av arkiven, t.ex. genom normgivning, tillsyn, råd till enskilda i arkivfrågor och genom det nationella arkivinformationssystemet. Det kan också verka rimligt att även de kommunala arkivmyndigheterna har ett ansvar för att främja tillgången och användandet av de kommunala myndigheternas arkiv.

Man kan också fråga sig varför inte myndigheterna och de enskilda organ som förvarar allmänna handlingar ska ha samma skyldighet som arkivmyndigheterna att tillgängliggöra och främja användningen av sina arkiv. Det går också i linje med vad som gäller enligt PSI-lagen.

Hänvisningen i andra stycket till 2 § 3 är fel och ska rätteligen vara till 2 § *andra stycket* 3.

8 §

Riksarkivet har inga synpunkter.

9 §

Riksarkivet tillstyrker första stycket, men avstyrker andra stycket. I författningskommentaren säger Arkivutredningen att andra stycket inte innebär någon ändring i sak, men det stämmer inte. Riksarkivet utvecklar detta utförligt i sin kommentar till avsnitt 6.4.1. Se också kommentaren till 11 §.

Om förslaget skulle genomföras anser Riksarkivet att det skulle vara mer konsekvent att rakt igenom använda pluralformen för ”upptagningar”. Andra stycket skulle då få lydelsen: ”Upptagningar för automatiserad behandling som är tillgängliga för flera myndigheter, så att de utgör allmänna handlingar där, ska bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för det informationssystem där *upptagningarna* ingår.”

10 §

I förslaget till andra stycket 2. står det att myndigheterna ska skapa förutsättningar för en god arkivförvaltning genom att vid ”registreringen av allmänna handlingar ta hänsyn till handlingarnas betydelse för en ändamålsenlig arkivförvaltning”. Rätt lydelse torde vara ”ta hänsyn till *registreringens* betydelse för en ändamålsenlig arkivförvaltning”. Jämför lydelsen i 5 § 1 i nuvarande arkivlagen.

Förslaget till andra stycket. hänvisar till 5 kap. 1 § 3 stycket OSL, som handlar om vad som gäller för handlingar som behöver *inte* behöver registreras och säger att andra stycket 2 ska gälla för dessa handlingar. Men den punkten handlar om hur handlingarna ska registreras och kan knappast gälla för handlingar som inte behöver registreras.

Riksarkivet noterar att lydelsen av 10 § tredje stycket i författningskommentaren i 17 kap skiljer sig åt jämfört med lydelsen i författningsförslaget i 1 kap. samt jämförelsetabellen i bilaga 2. Riksarkivet utgår från att författningsförslaget i 1 kap. är den avsedda lydelsen.

11 §

Förslaget till 11 § 6 hänger ihop med 9 § andra stycket, som Riksarkivet anser strider mot proveniensprincipen. Riksarkivet föreslår att punkt 6. ska strykas. Se Riksarkivets kommentarer till avsnitt 6.4.1 och också 5.8.1.

Man måste också fråga sig vad som avses med ”jfr 11 § andra stycket” som står sist i författningskommentaren till 11 §, s. 589.

12 §

Att överlämnandeplanerna ska utgöra en del av myndighetens arkivförvaltning blir motsägelsefullt. Hur en myndighet förvaltar sina arkiv ska framgå av arkivredovisningen. Att upprätta överlämnandeplaner vid sidan om arkivredovisningen skulle göra arkivredovisningen ofullständig och gagnar inte helhetsperspektivet på informationen. Detta bör tydliggöras i utformningen av bestämmelsen.

Det framgår inte heller tillräckligt tydligt att OSL-organen och de kommunala och regionala bolagen också ska planera sina överlämnanden.

”Återlämnande” handlar om överlämnandeorganen. Detta borde anges tydligt, annars kan man blanda ihop det med återlämnande enligt 22 § 5 förslaget till arkivförordning (motsvarar 11 § 4 nuvarande arkivförordning).

Riksarkivet vill också invända mot skrivningen ”hela eller delar av myndighetens arkiv”. Riksarkivets policy är att inte ta emot ”delar av arkiv”, utan endast hela arkiv. Detta inte minst för att man ska kunna upprätthålla arkivets inbördes ordning. Riksarkivet befarar att skrivningen kan leda till att myndigheterna, i än större utsträckning, kommer att inkomma med framställningar om att lämna över enstaka handlingsslag eller format.

13 §

Riksarkivet delar inte utredningens bedömning att det framgår tydligt att myndigheterna ska följa det regelverk för bevarande och gallring som finns (se s. 590). Riksarkivets erfarenhet är att gallringsbestämmelsen ofta missförstås av dem som har att tillämpa den. Den föreslagna lydelsen är bättre än den nu gällande gallringsbestämmelsen, men det framgår fortfarande inte att det är arkivmyndigheterna, inte de arkivbildande myndigheterna själva, som ska göra bedömningen i första stycket andra meningen. Kanske går det att åstadkomma en större tydlighet genom en hänvisning till 33 § 5 och till 35–36 §§ i förslaget. Men Riksarkivet skulle hellre vilja se en skrivning motsvarande den i 11 § förslaget till arkivförordning och en motsvarande bestämmelse för de kommunala myndigheterna. Detta särskilt mot bakgrund av att 2 kap. 23 § TF hänvisar till den nuvarande arkivlagens bestämmelse om gallring av allmänna handlingar.

Om förslaget skulle genomföras så förordar Riksarkivet en hänvisning till 16 och 18 §§, så att det framgår tydligare att myndigheterna inte själva ska göra den bedömningen. (Förutom då detta medges i föreskrifter, som t.ex. Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 1991:6) och allmänna råd om gallring av handlingar av tillfällig eller ringa betydelse²). Riksarkivet vill också ha en hänvisning till 36 § förslaget till arkivlag, så att det framgår att även

---

² Ändrade genom RA-FS 1997:6 och RA-FS 2012:2.

kommunerna och regionerna ska göra genomtänkta gallringar av allmänna handlingar.

Riksarkivets erfarenhet är att de som saknar specialistkompetens inte alltid förstår att man inte kan gallra utan att det har gjorts en ordentlig gallringsutredning. Man tror att man kan gallra allmänna handlingar efter att ha gjort en egen bedömning av att det som återstår efter att man har gallrat uppfyller ändamålen i förslaget till 2 § (3 § i nuvarande arkivlagen).

En annan möjlig lösning är att ändra andra meningens i första stycket så att det blir tydligt vem det är som ska göra bedömningen av vad som kan gallras. Meningens är utformad utan subjekt och alltså dunkel i fråga om vem det är som ska göra bedömningen.

14 §

Riksarkivet tillstyrker den rapporteringsskyldighet som Arkivutredningen föreslår men ser flera problem med utformningen av bestämmelsen. Riksarkivet anser också att vissa aspekter av frågan behöver utredas ytterligare.

Riksarkivet vill förorda att paragrafen delas upp i två; en som gäller för myndigheterna och en som gäller för de enskilda arkivinstitutionerna. Det bör också anges närmare vilka arkiv som ska omfattas av bestämmelsen. Riksarkivet tycker också att alla de organ som avses i 4–6 §§ i förslaget till arkivlag bör omfattas av bestämmelsen.

Bestämmelsen pekar ut vilka aktörer som bestämmelsen gäller för, men liksom i förslaget till 7 § blir begreppet ”arkiv” problematiskt. Enligt 1–2 §§ omfattar begreppet alla arkiv, men bestämmelsen pekar inte ut vilka arkiv hos de olika aktörerna som ska omfattas. Utredningen redogör inte närmare för detta.

Förslaget blir svårt att genomföra utan att Riksarkivets föreskriftsrätt enligt 33 § första stycket 2 förslaget till arkivlag och 22 § 8 förslaget till arkivförordning utökas med en möjlighet att föreskriva även för hur kommuner, regioner och de enskilda arkivinstitutionerna ska rapportera, se också kommentarerna till de bestämmelserna.

Se också avsnitt 5.10, 6.4.5 och 11.7.1.

Myndigheterna

Arkivutredningen anger, på sidan 241, att myndigheterna ska rapportera in uppgifter om sitt arkiv och eventuellt övertagna arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem. Det sägs ingenting om huruvida detta endast gäller för de arkiv som myndigheterna har eventuellt har övertagit från andra myndigheter, eller om det också omfattar enskilda arkiv som myndigheterna förvarar. Många myndigheter förvarar enskilda arkiv, t.ex. Kungl.

Biblioteket, universitetsbiblioteken, Institutet för språk och folkminnen och Musikverket. Riksarkivet anser att de enskilda arkiv som myndigheterna förvarar, uttryckligen, bör omfattas av bestämmelsen. När det gäller depositioner kan deponenterna ha invändningar, ibland rättmätiga, mot att deras arkiv ska redovisas. Men man måste föra ett resonemang om huruvida det är rimligt att statliga myndigheter tar emot depositioner som deponenten inte vill låta göra tillgängliga, även om det förstås kan finnas skäl till undantag, t.ex. för integritetskänsliga handlingar.

I begreppet ”myndighet” ingår också de kommunala och regionala myndigheterna, och enligt bestämmelsens lydelse ska alltså även dessa rapportera uppgifter om sina arkiv. Arkivutredningen för inget resonemang om detta i betänkandet.

Enligt 5–6 §§ förslaget till arkivlag gäller bestämmelsen för OSL-organen och de kommunala och regionala bolagen, vilket Riksarkivet tillstyrker. Riksarkivet anser däremot att det är orimligt att inte också de aktörer som pekas ut i 4 § förslaget till arkivlag, de beslutande församlingarna, överlämnandeorganen och Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar, som ska omfattas av bestämmelsen.

De enskilda arkivinstitutionerna i 3 § andra stycket

För de enskilda arkivinstitutionerna är frågan om huruvida deponerade arkiv ska omfattas av redovisningsskyldigheten än mer komplicerad. Riksarkivet anser, liksom utredningen, att det är rimligt att de institutioner som får verksamhetsbidrag av statliga medel ska redovisa de arkiv de förvarar, både de som de har med äganderätt och de som de har som deposition. Men detta måste vägas mot att företag eller organisationer kan ha rättmätiga krav på att få vara anonyma och att deras arkiv därför inte bör rapporteras trots att de har valt att förvara dem hos en enskild arkivinstitution.

Riksarkivet saknar också ett resonemang om hur registreringsfrågan ska hanteras om någon enskild arkivinstitution upphör att få verksamhetsbidrag av statliga medel. Målet med verksamheten är att arkiven ska bevaras för framtiden och verksamhetsbidragen är en investering för att uppnå det målet. Det går att argumentera för att enskilda arkivinstitutioner som tidigare har fått verksamhetsbidrag av statliga medel ska fortsätta att rapportera även efter att verksamhetsbidragen har upphört.

15 §

Riksarkivet har synpunkter på utformningen av bestämmelsen och förordar istället en uppdelning i två olika paragrafer, en som handlar om överlämnande till arkivmyndighet och en som handlar om övrigt överlämnande (och återlämnande).

Bestämmelsen är ett exempel på den inkonsekvens i hur de olika aktörerna som omfattas av förslagens olika bestämmelser anges i de olika bestämmelserna och som har beskrivits under rubriken 4–6 §§, ovan.

Man kan också invända att det som står i förslaget inte stämmer överens med verkligheten, eftersom det inte finns någon finansiering. Bestämmelsen överensstämmer delvis med den nuvarande 10 §, som skrevs i en annan tid. Förslaget till en ny 32 a § i Riksarkivets instruktion kommer inte att lösa problemet med finansieringen, se kommentaren till den bestämmelsen.

Första stycket

Förslaget innebär ingen ändring i sak och Riksarkivet tillstyrker förslaget.

Däremot används begreppet myndighet på ett inkonsekvent sätt, eftersom de OSL-organen i andra stycket (nedan) ju ingår i begreppet myndighet enligt 5§.

Andra stycket

Riksarkivet tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning. Det bör förtydligas att om ett OSL-organ tas bort från bilagan till OSL, så ska OSL-organets arkivhandlingar, som är allmänna handlingar, överlämnas till den statliga arkivmyndigheten inom tre månader.

Tredje stycket

Förslaget innebär ingen ändring i sak och Riksarkivet har ingenting att invända mot en upplysningsbestämmelse om att det finns andra bestämmelser om överlämnande som kan vara tillämpliga när myndigheter upphör och verksamheten överförs till ett överlämnandeorgan som har behov av myndighetens handlingar för att kunna bedriva sin verksamhet.

Eftersom paragrafens första två stycken handlar om överlämnande till arkivmyndigheterna saknar Riksarkivet däremot en upplysning om att det i överlämnandelagen också finns bestämmelser om återlämnande av handlingarna till arkivmyndigheterna.

I Svenska kyrkans överlämnandelag finns det däremot inte motsvarande tydliga reglering om när de allmänna handlingarna ska återlämnas till arkivmyndigheten.

16 §

Riksarkivet ställer sig frågande till att bestämmelsen finns under avsnittsrubriken *Överlämnande av arkiv*. Avhändande är det samlingsbegrepp som används för att göra sig av med handlingar på olika sätt, t.ex. gallring eller överlämnande. Antingen bör rubriken ändras eller så bör bestämmelsen flyttas.

Riksarkivet håller inte med om påståendet i författningskommentaren om att ändringarna endast är redaktionella och inte innebär någon ändring i sak.

I överlämnandelagen finns det bestämmelser om återlämnande. Men enligt 4 § ska bestämmelsen inte gälla för överlämnandeorganen. Trots att sådana organ inte omfattas av bestämmelsen så står det ”endast genom sådant återlämnande eller överlämnande” i förslaget. Eftersom första stycket, enligt andra stycket, inte gäller för lån, så är det oklart vilken typ av återlämnande som avses. Riksarkivet känner inte till några andra bestämmelser om återlämnande som skulle kunna vara tillämpliga, även om det teoretiskt skulle kunna beslutas om sådana bestämmelser i framtida lagar eller förordningar. Likaså skulle regeringen kunna fatta ett beslut om återlämnande i något enskilt fall. Men Riksarkivet håller det för mera troligt att lydelsen har överförts från 12 § nuvarande arkivlagen, utan att man har reflekterat över att bestämmelsen i den delen syftar på nuvarande 11 §, som i sin tur syftar på överlämnandelagen.

Enligt 2 § överlämnandelagen får inte allmänna handlingar som har överlämnats för förvaring hos ett enskilt organ avhändas på annat sätt än vad som följer av denna lag eller arkivlagen. Det syftar på gallringsbestämmelsen i till 13 § förslaget till arkivlag (10 § nuvarande arkivlagen), men även på bestämmelsen om annat avhändande i förslaget till 16 § (12 § nuvarande arkivlagen). Det kan t.ex. handla om gallringsbestämmelser i registerförfattningar, men också om möjligheten för Riksarkivet, eller kommunerna och regionerna att föreskriva om gallring i de arkiv som förvaras med stöd av överlämnandelagen.

De organ som förvarar handlingar med stöd av överlämnandelagen bör omfattas av förslaget till 16 §.

17 §

Motsvarande kommentarer som de under 15 § första och tredje styckena.

18 §

Motsvarande kommentarer som de under 16 §.

19 §

Bestämmelsen i andra stycket innebär ingen ändring i sak jämfört med nuvarande bestämmelser. Men Riksarkivet har i en skrivelse till Arkivutredningen³ efterlyst en ändring i 8 § nuvarande arkivlagen och påtalat att många kommuner och regioner istället för kommunala och regionala nämnder och styrelser har utsett kommunalförbund. Riksarkivet anser att det strider mot nuvarande 4 §, som motsvarar förslaget till 10 § första stycket, där det framgår att varje myndighet ska svara för

---

³ Riksarkivets skrivelse till arkivutredningen, *Arkivutredningens frågor till arkivsektorn*, 2018-11-23, Dnr RA 04-2017/5870

förvaltningen av sitt arkiv, om inte en arkivmyndighet har övertagit detta ansvar.

Riksarkivet delar inte Arkivutredningens bedömning att det inte finns något hinder mot att kommunalförbund får ett visst ansvar för någon del eller samtliga delar av arkivmyndighetens uppgifter. Att det, i praktiken, redan har förekommit att man har delat upp bevarandeansvaret ändrar inte det faktum att det kan finnas lagliga hinder mot detta.

Som grund för sitt ställningstagande hänvisar Arkivutredningen till 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725) där det framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund. Man hänvisar också till 3 kap. 9 § samma lag som säger att kommunerna och regionerna får besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller en annan region.

Riksarkivets uppfattning är att nuvarande arkivlagen utgör *lex specialis* och alltså gäller framför kommunallagens bestämmelser. Det enda fall då arkivlagen ger vika för andra bestämmelser är uttryckligt och handlar om gallring, se 10 § tredje stycket nuvarande arkivlagen. Den bestämmelsen syftar på bestämmelser om integritetsgallring i registerförfattningar och anger att om det finns avvikande bestämmelser om gallring av vissa allmänna handlingar i annan lag eller i förordning gäller dessa bestämmelser.

Om kommunerna och regionerna anses ha möjlighet att delegera det *ansvar* de har som arkivmyndighet behöver det i vart fall tydliggöras om kommuner och regioner ska kunna delegera olika delar av det ansvaret till olika myndigheter och kommunalförbund, eller om det endast går att delegera hela ansvaret, så som Riksarkivet anser. Om det ska gå att delegera olika delar av ansvaret till olika aktörer bör man beakta att det kan handla om att delegera olika saker, t.ex. delegera ansvaret för rådgivning men behålla ansvaret för tillsynen.

Man måste skilja på *ansvaret* som arkivmyndighet och vem det är som *utför* uppgifterna. Uppgifterna kan förstås utföras av olika aktörer, t.ex. olika myndigheter, förvaltningar eller kommunalförbund, eller genom att man köper tjänster av externa aktörer.

Riksarkivets uppfattning är att varje kommun, eller region, bara kan ha en arkivmyndighet. Arkivmyndigheten har bl.a. tillsyn över att kommunala bolag fullgör sina skyldigheter enligt arkivlagen. I de fall flera kommuner eller flera regioner bestämmer tillsammans i ett sådant företag fullgörs uppgiften av arkivmyndigheten i den kommun eller region som kommunerna eller regionerna kommer överens om. Så borde det vara för kommunalförbunden också.

Problemet, som Arkivutredningen också tar upp, är att det i många fall redan finns två arkivmyndigheter; kommunens arkivmyndighet och

kommunalförbundets (som t.ex. kan ha förbundsstyrelsen som arkivmyndighet). Det kan innebära att när det gäller kommunalförbundets kärnverksamhet, t.ex. avfallshantering, så överlämnar medlemskommunerna handlingarna till kommunalförbundet. Men när det gäller t.ex. taxor, avfallsplan, avfallsföreskrifter så är det respektive kommun som är arkivmyndighet och som tar emot handlingarna. Om en verksamhet inte har en gemensam arkivplan och struktur så går det inte att följa processen eller hitta de handlingar som rör en och samma kommun, vilket strider mot de grundläggande principerna i arkivlagen.

En bra lösning är att istället använda sig av den möjlighet till avtalssamverkan som finns i 9 kap. 37 § kommunallagen. Det har man t.ex. gjort i E-arkivcentrum Dalarna, där E-arkivcentrum inte är arkivmyndighet, utan myndighetsansvaret finns kvar i respektive kommun och det är respektive myndighet som äger den information som bevaras i systemet.

Riksarkivet tycker att ett splittrat ansvar står i strid med arkivlagens syften. Detta bör regleras så att det inte också splittrar arkiven i strid med proveniensprincipen.

20 §

Riksarkivet vill invända mot utformningen av förslaget. Den grundläggande principen är att myndigheterna själva har ansvar för sitt arkiv. Paragrafen kan läsas som att arkivmyndigheterna ska gripa in i myndigheternas arkivförvaltning på ett sätt som strider mot bestämmelsen i förslaget till 10 §, om att det är myndigheterna som har ansvar för sina arkiv fram till dess att de har överlämnats till arkivmyndigheterna. Bestämmelsen i förslaget till 10 § motsvarar 4 § nuvarande arkivlagen och är enligt förarbetena (prop. 1989/90:72) en av grundprinciperna för den svenska förvaltningsmodellen på arkivområdet. Förslaget till 10 § ska, enligt författningskommentaren, s. 588, inte innebära någon ändring i sak med avseende på myndigheternas ansvar för sina arkiv.

Bestämmelsen bör istället utformas så att det tydligt framgår att den inte avser att innebära någon glidning i myndigheternas ansvar för sina arkiv och att den bevarandeplanering som arkivmyndigheterna ska ansvara för ska ske på en högre abstraktionsnivå. Se också kommentarerna till avsnitten 5.12.1 och 7.11.1.

21 §

Riksarkivet avstyrker förslaget, av en rad skäl.

Första stycket

Enligt förslaget ska arkivmyndigheterna ge råd och vägledning om arkivbildning. En myndighets arkiv bildas av de allmänna handlingarna från en deras verksamhet. Det gäller både enligt 3 § nuvarande arkivlagen och i förslaget till 9 §. Utredningen har inte avsett någon ändring i sak härvidlag.

Det är myndigheterna själva som avgör vad som är allmänna handlingar hos dem utifrån bestämmelserna i TF. Bestämmelser finns också i 3 § nuvarande arkivförordning och i Riksarkivets föreskrifter⁴ Ytterst kan frågan avgöras efter överklagande av myndighetens beslut att en handling inte är allmän hos dem.

Arkivmyndigheterna har inte tillsyn i fråga om vad som är allmänna handlingar och bör inte heller ge råd om detta till myndigheterna. Den enda situationen då en arkivmyndighet har möjlighet att påverka arkivbildningen är om Riksarkivet utnyttjar sin föreskriftsrätt enligt 4 § nuvarande arkivförordning om hos vilken myndighet en upptagning för automatisk databehandling som är tillgänglig för flera myndigheter ska bilda arkiv. Den uppgiften ska, enligt förslaget till 11 § 6 p, nu istället myndigheterna själva hantera, vilket Riksarkivet har avstyrkt, se kommentaren till den bestämmelsen.

Om Arkivutredningen här avser att arkivmyndigheterna ska ge råd om materiel och metoder, samt registrering enligt 10 § andra stycket bör detta uttryckas på ett annat sätt än med begreppet ”arkivbildning”.

Andra stycket

Riksarkivets råd och vägledning till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner bör inte regleras i lag utan i förordningen (2009:1593) med instruktion för Riksarkivet (Riksarkivets instruktion). I situationer då Riksarkivet behöver göra en avvägning mellan sina olika uppgifter så måste myndigheten prioritera de uppgifter som är tvingande enligt lag. Riksarkivet kan inte se att råd och vägledning till enskilda bör ha samma dignitet som dessa övriga tvingande uppgifter. Särskilt mot bakgrund av de stora resurser Riksarkivet också lägger på utlämnande av allmänna handlingar, en uppgift som alltid måste prioriteras främst.

Förutom den tvingande uppgiften för arkivmyndigheterna i förslaget till 7 §, om att tillgängliggöra och främja användningen av arkiven för att uppfylla lagens syften och ändamål, så handlar de övriga förslagen till tvingande uppgifter om att upprätthålla tillgängligheten till allmänna handlingar som finns hos myndigheter och andra organ. Det är förslagen till 20 § om bevarandeplanering, förslaget till 21 § första stycket om råd och vägledning och förslagen till 22, 28 och 30 §§ om tillsyn.

Råden och vägledningen ska ges ”i arkivspecifika frågor” Även om utredningen exemplifierar vad som avses med detta begrepp, s. 390 f, så befarar Riksarkivet att målgruppen kan komma att tolka det som mer extensivt än vad som har avsetts. Riksarkivets erfarenheter är att gränsdragningen mot andra myndigheters ansvarsområden kan uppfattas som

---

⁴ 3 kap. 2 § Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 1991:1) och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter, ändrade och omtryckta genom RA-FS 2019:2

otydlig. Det kan t.ex. handla om upphovsrättsfrågor och frågor om EU:s dataskyddsförordning⁵, något som ligger inom andra myndigheters ansvarsområde.

Som Riksarkivet har beskrivit i avsnitt 10.5.2 utgör de som omfattas av begreppet ”enskilda arkivbildare” en mycket stor krets. Riksarkivet vill ifrågasätta om alla dessa bör ha samma rätt till rådgivning eller om vissa aktörer bör prioriteras.

Riksarkivet noterar att lydelsen av 21 § andra stycket i författningskommentaren i 17 kap skiljer sig åt jämfört med lydelsen i författningsförslaget i 1 kap. samt jämförelsetabellen i bilaga 2. Riksarkivet utgår från att författningsförslaget i 1 kap. är den avsedda lydelsen.

Övriga synpunkter

Förslaget till 21 § är också ett exempel på den inkonsekvens som Riksarkivet har tagit upp under rubriken Lagens tillämpningsområde. I första stycket skriver man ut ”myndigheter och andra organ som står under deras tillsyn”, trots vad som står i 5–6 §§, nämligen att dessa organ omfattas av bestämmelser som gäller för statliga och kommunala myndigheter – i det här fallet en rätt till råd och vägledning.

Det förefaller också inkonsekvent att de organ som förvarar allmänna handlingar med stöd av överlämnandelagen, enligt 4 §, inte ska omfattas av rätten till råd och vägledning. Eller är tanken att det är Riksarkivet som ska ge detta med stöd av andra stycket? I så fall vill Riksarkivet föreslå att de kommunala och regionala överlämnandeorganen istället ska få stöd och vägledning från kommunerna och regionerna. För Svenska kyrkan får det ingen betydelse för vart de ska vända sig för råd och vägledning, men det kan ändå vara en god idé att göra en distinktion mellan om det handlar om Riksarkivet i sin roll som tillsynsmyndighet enligt första stycket, eller sådana råd som ska ges till alla enskilda arkivbildare enligt andra stycket. Även de beslutande församlingarna i 4 § första stycket bör omfattas.

22 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

23–25 §§

Vilka aktörer som omfattas av bestämmelserna

De aktuella aktörerna är:

1. statliga myndigheter,
2. kommunala och regionala myndigheter,

---

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

3. statliga och kommunala beslutande församlingar
4. statliga överlämnandeorgan,
5. kommunala och regionala överlämnandeorgan,
6. Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar,
7. kommunala och regionala bolag, och
8. OSL-organ till den del som arkivet härrör från den verksamhet som avses i bilagan till OSL.

Aktörerna ovan omfattas av alla tre paragraferna. Enda undantaget är Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar, som är undantagna från bestämmelsen i 24 § om övertagande efter ett ensidigt beslut från arkivmyndigheten, Riksarkivet. Ändå uttrycks detta på helt olika sätt i de olika bestämmelserna; I 23 § med en hänvisning, i 24 § med ”myndighet som står under dess tillsyn” och i 25 § med ”annan myndighet”. Detta är ett exempel på de inkonsekvenser som Riksarkivet beskriver i kommentarerna till de inledande bestämmelserna.

I 11 § överlämnandelagen finns en bestämmelse om övertagande efter ett ensidigt beslut från arkivmyndigheten, men motsvarande bestämmelse saknas i lagen Svenska kyrkans överlämnandelag Att Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar inte omfattas av den bestämmelsen skulle med fördel istället kunna uttryckas genom ett undantag.

Arkivmaterial

Begreppet ”arkivmaterial” finns i den nuvarande arkivlagen. Men Riksarkivet anser inte att begreppet är särskilt lyckat och att det bör bytas ut mot ”arkivhandlingar”. Material betyder närmast råmaterial, ämne dvs. grund för materiel som t.ex. skrivmateriel (redskap).

26 §

Liksom den motsvarande bestämmelsen i 13 § i den nuvarande arkivlagen anser Riksarkivet att bestämmelsen passar bättre i Riksarkivets instruktion. I den nuvarande arkivlagen betyder begreppet ”arkiv”, något förenklat, de allmänna handlingarna från myndighetens (eller i vissa fall organets) verksamhet som har tagits om hand för arkivering. Det enda undantaget i den nuvarande arkivlagen är alltså 13 §.

Även i 26 § används begreppet ”arkivmaterial” som Riksarkivet anser bör bytas ut mot ”arkivhandlingar”.

27 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget. Men man kan fråga sig om ”fullgöra arkivuppgifter” är en så lyckad beskrivning av vad de faktiskt gör. Bara ”uppgifter” eller ”vissa uppgifter” kanske är en bättre beskrivning. I så fall behöver det även ändras i förordningen (2013:791) om särskilda arkivuppgifter för vissa kommunala arkivmyndigheter.

28 §

Förslaget är ett exempel på att de inkonsekvenser i benämningar på de olika aktörerna leder till oklarheter så som Riksarkivet har beskrivit i avsnitt 5.7 och i anslutning till de inledande bestämmelserna.

Enligt förslaget till 4 § ska inte 12 § gälla för sådana enskilda organ hos vilka allmänna handlingar förvaras med stöd av överlämnandelagen i de fall det enskilda organet förvarar allmänna handlingar från en statlig myndighet. Detta ska inte heller gälla för Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar avseende handlingar som förvaras med stöd Svenska kyrkans överlämnandelag. Ändå ska den statliga arkivmyndigheten enligt förslaget till 28 § utöva tillsyn över att de utför sina skyldigheter enligt 12 §.

29 §

Både riksdagen och Regeringskansliet antar rollen som arkivmyndighet för de arkiv, under deras respektive ansvarsområde, som här undantas från den statliga arkivmyndighetens tillsyn. Detta genom att föreskriva, ägna sig åt rådgivning, svara för vården efter överlämnande, följa upp och ta sitt ansvar för arkivbildningen när det gäller dessa arkiv. Även dessa myndigheter borde omfattas av de regler som gäller för den offentliga förvaltningen i övrigt.

Riksarkivet föreslår att Riksdagen pekas ut som arkivmyndighet för sina myndigheter, och att regeringen pekas ut som arkivmyndighet för Regeringskansliet och utrikesrepresentationen.

30 §

Riksarkivet har motsvarande invändningar som de som har anförts under 28 §.

31 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget, även om man här använder ytterligare en variant för att peka ut vilka aktörer som avses, ”organ som står under dess tillsyn”. Riksarkivet har redogjort för inkonsekvenserna i hur detta anges i avsnittet *Inledande bestämmelser*, och under 4–6 §§.

Rubriken *Bemyndiganden och beslut i enskilda fall*

Rubriken är olyckligt formulerad. Det går att förstå vad Arkivutredningen har avsett, men rubriken går att läsa på två olika sätt: ”Bemyndiganden – och beslut i enskilda fall” eller ”Bemyndiganden och beslut – i enskilda fall”. Riksarkivet kan inte se att ”beslut i enskilda fall” tillför något och föreslår att det stryks, liksom de två underrubrikerna i avsnittet. Att bemyndiga någon att besluta i enskilt fall är också ett bemyndigande. Se också motsvarande rubrik i förslaget till arkivförordning.

32 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget, men har i kommentaren till 27 § ifrågasatt begreppet ”fullgöra arkivuppgifter”.

33 §

Det är svårt att förstå vad begreppet ”arkivbildningen” i andra stycket 1 avser, se kommentaren under 21 § första stycket. Är det 11 § 5 och 6 som avses? I så fall bör det uttryckas på något annat sätt, eller så bör begreppet tas bort. Riksarkivet har avstyrkt Arkivutredningens förslag i avsnitt 6.4.1 och förslaget till 9 § andra stycket, 11 § 6 och 21 § första stycket, se särskilt kommentaren till 21 § angående begreppet ”arkivbildning”. I författningskommentaren sägs att ingen ändring i sak är avsedd, men Riksarkivet förstår inte vilken bestämmelse i den nuvarande arkivförordningen det är man inte har avsett att ändra. Är det 2 § 1 nuvarande arkivförordningen som avses, eller någon annan bestämmelse?

Riksarkivet ställer sig också frågande till andra stycket 2 om förberedande åtgärder för arkivbildningen som, enligt författningskommentaren avser att myndigheterna redan tidigt vid arkivbildningen ska ta hänsyn till förutsättningarna för en god arkivförvaltning. Detta regleras i 10 § andra stycket 2, men Riksarkivet frågar sig om det också syftar på någon annan bestämmelse. För om det bara avser 10 § andra stycket 2 så kan man anse att detta borde omfattas av 33 § andra stycket 1, som ju hänvisar till 10–12 §§

Riksarkivet anser att andra stycket 1 och 2 behöver omformuleras så att det blir tydligt vad som avses.

Riksarkivet har också svårt att förstå vad som avses med begreppet ”återlämnande” i andra stycket 3. Enligt författningskommentaren handlar det om statliga myndigheter och avser inte att utgöra någon ändring i sak. Bestämmelsen avser också OSL-organen enligt förslaget till 5 §. Men däremot kan inte Riksarkivet se att den skulle omfatta överlämnandeorganen, enligt 4 §, vilket den borde, eftersom de inte heller kan avhända sig allmänna handlingar utan stöd. Detta är ytterligare ett exempel på att det blir svårt att förstå lagen om man inte benämner aktörer på ett konsekvent sätt.

34 §

Riksarkivet känner inte till några andra bestämmelser om återlämnande som skulle kunna vara tillämpliga för statliga myndigheter. Däremot finns det en bestämmelse om återlämnande i 11 § överlämnandelagen. Men överlämnandeorganen omfattas, enligt 4 § inte av 16 §. Så det är svårt att förstå vilket återlämnande som avses i bestämmelsen.

35 §

Bestämmelsen syftar till att bemyndiga regeringen att föreskriva om det som står i 25 § förslaget till arkivförordning. Den bestämmelsen är överförd utan ändring från den nuvarande arkivförordningen. Bestämmelsen syftar till att

besluta om gallring av handlingar i ”avslutade” arkivbestånd hos myndigheterna, där det inte finns några föreskrifter. Inte till att enskilda handlingar ska kunna gallras på begäran av vem som helst. Även om Riksarkivets beslut att inte gallra inte kan överklagas så är varje sådan förfrågan en belastning av myndighetens resurser.

Bestämmelsen i 35 § är olyckligt formulerad och kan leda till att allmänheten vänder sig till Riksarkivet i än större utsträckning än i dag för att vi ska slänga ”deras” handlingar, vilket leder till onödig handläggning. Bestämmelsen bör formuleras så att det framgår att huvudregeln är att allmänna handlingar ska bevaras. Kanske genom en hänvisning till 13 § förslaget till arkivlag.

36 §

Riksarkivet tillstyrker att det införs en bestämmelse med denna innebörd, men anser att man i bestämmelsen borde hänvisa till 13 § och vice versa, så att det blir tydligare vem det är som ska ta ansvar för att det inte gallras otillåtet eller ogenomtänkt.

Riksarkivet noterar att förslaget är att kommunerna och regionerna ska besluta om riktlinjer, inte föreskrifter. Arkivutredningen förklarar inte detta närmare och Riksarkivet undrar om tanken är att kommunfullmäktige och regionfullmäktige ska kunna delegera uppgiften till någon annan nämnd eller myndighet, eller kanske också till kommunalförbund. Riksarkivet utvecklar sin syn på detta i kommentaren till avsnitt 9.7.2 och till förslaget till 19 §.

Riksarkivet noterar att lydelsen av 36 § i författningskommentaren i 17 kap skiljer sig åt jämfört med lydelsen i författningsförslaget i 1 kap. samt jämförelsetabellen i bilaga 2. Riksarkivet utgår från att författningsförslaget i 1 kap. är den avsedda lydelsen.

37 §

Riksarkivet har inga synpunkter.

Författningskommentaren kap. 17

Författningskommentaren stämmer inte överens med författningsförslaget i 1 kap. Förutom att vissa av lagförslagen är olika så innehåller också författningskommentaren hänvisningar som inte stämmer, vilket gör att man får intrycket att den syftar på en tidigare version av lagförslaget än den som har presenterats i betänkandet.

1.2 Förslag till arkivförordning

1 §

Riksarkivet har inga synpunkter.

2 §

Här talar man om vad som gäller för arkiven hos de olika organen, inte för organen i sig, jämför med kommentaren i avsnittet *Inledande bestämmelser*.

För de överlämnandeorgan som avses i 2 måste man anta att det som avses är de organ som förvarar statliga handlingar. Om detta är avsikten så borde det framgå av lydelsen, på samma sätt som det gör i 28 § 2 i förslaget till arkivlag.

3 §

Riksarkivet har inga synpunkter.

4 §

Riksarkivet har i sina kommentarer till förslaget till arkivlag lämnat olika synpunkter på de olika ord och uttryck som används, och detsamma gäller också för förslaget till arkivförordning.

5 §

Riksarkivet har inga synpunkter.

6 §

Riksarkivet föreslår att punkterna i förslaget till arkivförordning kompletteras med ”dokumenteras”. I 1 kap. 9 § Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 2009:1) och allmänna råd om elektroniska handlingar (upptagningar förautomatiserad behandling) står det att ”En myndighet som upphandlar program eller tjänster för utveckling eller drift av ett system, ska överenskomma med leverantören om tillgång till program och dokumentation i den utsträckning som krävs för tillämpningen av denna författning.” Det är viktigt att ytterligare understryka detta proaktiva förhållningssätt.

Begreppet ”avskilja” är nytt i arkivlagstiftningen. Det är ett begrepp som hänför sig till informationssäkerhet och skydd av personuppgifter enligt EU:s dataskyddsförordning. Begreppet avser att begränsa behörigheten till personuppgifter, ibland som ett alternativ till integritetsgallring, t.ex. när man bevarar uppgifterna för arkivändamål av allmänt intresse. Det är i och för sig ett rimligt krav att ställa innan man upphandlar, utvecklar och driftsätter ett informationssystem, men Riksarkivet ställer sig tveksamt till att det ska finnas i arkivförfattningarna. Bestämmelsen är ett bra exempel på den problematik som Riksarkivet har beskrivit i avsnitt 6.4.4 och illustrerar behovet av en samordning av bestämmelserna på arkivområdet och säkerhetsskyddsområdet.

7 §

Rubriken ”När en handling blir en arkivhandling” är missvisande. I bestämmelsen slår man fast att allmänna handlingar ska arkiveras. Man slår

också fast att även handlingar som inte är allmänna blir allmänna i och med att de arkiveras. Möjligen skulle det gå att ändra lydelsen så att detta blir ännu tydligare. Alternativt kan man dela upp bestämmelsen i två olika paragrafer. En paragraf som handlar om när allmänna handlingar ska arkiveras, och en annan paragraf som handlar om att handlingar som arkiveras genom arkiveringen blir allmänna handlingar. Enligt Riksarkivets föreskrifter⁶ ska statliga myndigheter arkivera vissa handlingar så att de blir allmänna.

Riksarkivets erfarenhet är att skillnaden på allmänna handlingar och arkiverade handlingar (arkivhandlingar) är otydlig för många, så det är viktigt att bestämmelserna blir tydliga.

8 §

Bestämmelsen har varit oförändrad sedan den nuvarande arkivförordningen trädde i kraft 1991 och speglar en statsförvaltning som förändrades i en långsammare takt än vad som är fallet idag.

Sista meningen i första stycket, om samråd med arkivmyndigheten, tar sikte på att myndigheterna ska samråda innan de fattar sitt beslut om ändrat arbetssätt eller organisation. Första stycket kan alltså endast omfatta sådana förändringar som myndigheterna själva beslutar om. En situation som har ökat i frekvens sedan den nuvarande arkivförordningen trädde ikraft är emellertid den att regeringen beslutar om förändringar; myndigheter som slås samman eller får nya uppgifter. Även i dessa situationer bör arkivbildningen beaktas innan beslutet om förändringen fattas.

När paragrafen infördes så avsågs både interna omorganisationer och regeringsbeslut om nedläggningar, flytt av uppgifter till andra myndigheter och sammanslagningar. Riksarkivet bevakar i regel regeringsbeslut om ändringar, men Riksarkivets erfarenhet är att myndigheterna sällan gör detta per automatik. Riksarkivet anser att bestämmelsen behöver ses över.

9 §

Här står det uttryckligen vilka andra organ, som förvarar allmänna handlingar, som omfattas av bestämmelsen. Riksarkivet saknar den konstruktionen i flera andra bestämmelser, se kommentaren i avsnittet *Inledande bestämmelser*. Det skulle underlätta konstruktionen om man kunde använda ett gemensamt begrepp för alla aktörer som förvarar allmänna handlingar.

10 §

Hänvisningen till 6 § Riksarkivets instruktion måste specificeras så att den bara omfattar första stycket i den paragrafen. Andra stycket handlar om

---

⁶ 3 kap. 2 § Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 1991:1) och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter, ändrade och omtryckta genom RA-FS 2019:2

enskilda arkiv, som inte omfattas av de materiella bestämmelserna i förslaget till arkivlag och alltså inte heller av bemyndigandet i 33 § i förslaget.

Det militära trycket i 6 § tredje stycket i Riksarkivets instruktion är i ett gränsland mellan arkiv och bibliotek och redovisas och gallras inte enligt de principer som gäller för arkiv. Särregleringen om kartor är inaktuell.

Se kommentaren till 6 § Riksarkivets instruktion.

11 §

Bestämmelsen är klar och tydlig på ett sätt som Riksarkivet saknar i 13 § förslaget till arkivlag. Riksarkivet anser att bestämmelsen bör överföras till arkivlagen. Bestämmelsen bör inte begränsas till statliga myndigheter utan även omfatta kommunala myndigheter. Den bör också uttryckligen omfatta överlämnandeorganen, Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar, OSL-organen och de kommunala och regionala bolagen. Följaktligen bör också "Riksarkivet" ändras till "den arkivmyndighet som har tillsyn över myndigheten eller organet" eller motsvarande.

12 §

Riksarkivet har inga synpunkter.

13 §

Sedan nya plan- och bygglagen (2010:900) trädde ikraft har det varit svårt att förstå vilken tidpunkt i byggprocessen som avses i första stycket. I den äldre plan- och bygglagen (1987:10) kallades det "byggsamråd" och var tydligare. Riksarkivets tillsynsenhet uppger att de aldrig har fått en sådan underrättelse.

Riksarkivet vill väcka frågan om bestämmelsen istället kan knytas till något annat än en bestämmelse i plan- och bygglagen. För nybyggnation bör det ju t.ex. istället vara innan förfrågningsunderlaget i upphandlingen går ut. Alltså den tidpunkt efter vilken det kan vara svårt att göra några större förändringar. Riksarkivet kan inte utläsa om det detsamma gäller för ombyggnation av befintliga lokaler.

Bestämmelsen är i behov av en översyn.

14–17 §§

Bestämmelserna under rubriken "Arkivmyndigheternas behandling av personuppgifter" i förslaget är flyttade från avsnittet "Allmänna bestämmelser" i den nuvarande arkivförordningen till avsnittet "Bestämmelser för statliga myndigheter. Det innebär att bestämmelserna i 14–17 §§ inte längre ska gälla för de kommunala och regionala arkivmyndigheterna. Det kan knappast ha varit avsikten. Bestämmelserna bör i så fall flyttas till ett annat avsnitt.

Om avsikten, tvärt om, har varit att bestämmelserna inte ska omfatta de kommunala och regionala arkivmyndigheterna bör ”en arkivmyndighet” ändras till ”Riksarkivet”. I så fall bör också de kommunala myndigheter som förvarar statliga arkiv (enligt 27 § förslaget till arkivlag) omfattas till den del de förvarar statliga arkiv.

Riksarkivet har också synpunkter på begreppet ”arkivmaterial”, se kommentaren till 23–25 §§ förslaget till arkivlag.

18 §

Riksarkivet har ingenting att erinra.

19 §

Riksarkivet har ingenting att erinra, förutom det som redan har anförts under 14–17 §§.

Rubriken *Bemyndiganden och beslut i enskilda fall*

Rubriken är olyckligt formulerad eftersom den kan tolkas på två olika sätt. Se kommentaren till motsvarande rubrik i anslutning till 32 §, kommentaren till förslaget till arkivlag.

20 §

Riksarkivet har ingenting att erinra.

21 §

Om Riksarkivet föreskriver om att en handling ska anses arkiverad så innebär det att handlingen därigenom blir allmän handling. För tydlighetens skull bör bestämmelsen uttrycka detta istället för att enbart hänvisa till 7 §. Riksarkivets erfarenhet är, som tidigare nämnts, att distinktionen mellan allmänna handlingar och arkiverade handlingar (arkivhandlingar) är otydlig för många. Riksarkivet skulle därför välkomna en tydligare bestämmelse också jämfört med bestämmelsen i 3 § fjärde stycket i den nuvarande arkivförordningen.

22 §

I 4 står det ”en arkivmyndighet”. Är skrivningen kvar sedan före sammanslagningen av Riksarkivet och landsarkiven till en myndighet? I så fall bör det ändras till ”Riksarkivet” Eller avses de kommunala myndigheterna enligt förordningen (2013:791) om särskilda arkivuppgifter för vissa kommunala arkivmyndigheter? Utredningen har ju konstaterat att de inte är arkivmyndigheter och att den förordningen ska ändras till ”kommunala myndigheter”. Dessa kommunala myndigheter skulle i så fall omfattas av första ledet ”annan myndighet”. Det torde vara uteslutet att det är de kommunala och regionala arkivmyndigheterna som åsyftas.

Riksarkivets föreskriftsrätt enligt 33 § första stycket 2 förslaget till arkivlag och 22 § 8 förslaget till arkivförordning måste utökas med en möjlighet att föreskriva även för kommuner, regioner och de för de enskilda arkivinstitutioner som enligt 3 § andra stycket förslaget till arkivlag ska rapportera till den nationella arkivinformationssystemet, se också kommentarerna till de bestämmelserna.

23 §

Bestämmelsen är malplacerad. Den handlar inte om arkiv. Anledningen till att bestämmelsen har varit placerad i den nuvarande arkivförordningen är att det var Riksarkivet som tidigare hade föreskriftsrätten för den förteckning som ska publiceras enligt 11 § andra stycket PSI-lagen. Riksarkivet anser att det bör tillskapas en särskild förordning för vidareutnyttjande av allmänna handlingar där bestämmelsen kan placeras.

24 §

Riksarkivet vill föreslå att uppdraget begränsas till *arkiv som bildats i det samiska samhället*, se avsnitt 12.8.1. Riksarkivet föreslår också att bestämmelsen istället förs in i förordningen (2009:1395) med instruktion för Sametinget, där den skulle passa bättre. Möjligen kan man ha en upplysningsparagraf någonstans i arkivförordningen om att Sametinget har särskilda uppgifter i fråga om arkiv som har bildats i det samiska samhället. I alla händelser passar paragrafen dåligt in i avsnittet om bemyndiganden och beslut, eftersom den inte meddelar något bemyndigande eller beslutsrätt.

25 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget i princip. Men liksom förslaget till 35 § arkivlagen är bestämmelsen olyckligt formulerad, även om den är direkt överförd från nuvarande arkivförordning. Allmänheten vänder sig ibland till Riksarkivet för att Riksarkivet ska slänga "deras" handlingar, vilket Riksarkivet inte kommer att göra. Riksarkivet befarar det faktum att det nu föreslås stå även i arkivlagen kommer att leda till onödig handläggning. Bestämmelsen bör formuleras så att det framgår att huvudregeln är att allmänna handlingar ska bevaras. Kanske genom en hänvisning till 13 § förslaget till arkivlag.

Övriga synpunkter på förslaget till arkivförordning

Liksom förslaget till arkivlag skulle förslaget till arkivförordning vinna mycket på att bestämmelser som hör till de förvaltningsrättsliga regleringarna och bestämmelser som är av främjande kulturpolitisk karaktär samlades i olika avsnitt.

Det är otydligt vilka bestämmelser som gäller för staten respektive för kommunerna och regionerna, liksom vad som gäller endast för Riksarkivet och vad som gäller för de kommunala och regionala arkivmyndigheterna. Det är också otydligt vilka bestämmelser som gäller för de kommunala myndigheter som avses i 27 § i förslaget till arkivlag.

Riksarkivet läser det som att 6, 9, 18, 20–21 och 25 §§ i förslaget till arkivförordning gäller för både staten, kommunerna och regionerna. Och att 10, 13 och 23 §§ gäller enbart för statliga myndigheter, OSL-organen (enligt 2 § 1, Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar (enligt 2 § 3). Men för överlämnandeorganen (enligt 2 § 2) så måste man anta att bestämmelserna i 10, 13 och 23 §§ bara ska gälla för de organ som förvarar statliga handlingar, trots att detta inte framgår. Att 14–17 §§, enligt sin placering i avsnittet endast skulle gälla för statliga myndigheter, torde vara ett misstag, se kommentaren till de bestämmelserna.

Möjligen skulle en omdisposition av de olika avsnitten kunna hjälpa till att tydliggöra vad som gäller för de olika aktörerna.

1.3 Förslag till förordning om statsbidrag till arkivcentrum

Riksarkivet har avstyrkt att bidrag till enskilda arkiv, som ska kunna sökas utanför kultursamverkansmodellen, endast ska kunna gå till arkivcentrumlösningar, se avsnitt 10.5.1. Men om förslaget ändå kommer att genomföras så har Riksarkivet ingenting att erinra mot utformningen av förordningen.

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken

Riksarkivet har ingenting att erinra, se avsnitt 15.6.2.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:1593) med instruktion för Riksarkivet

1 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

3 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

5 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget till ändringen av punkten 1 samt förslagen till de nya punkterna 6 och 7. Riksarkivet ställer sig däremot frågande till den föreslagna punkten 8, se avsnitt 14.5.1.

6 §

Riksarkivet tillstyrker ändringsförslaget i första stycket.

Däremot bör ”kartor” tas bort från tredje stycket. Krigsarkivet (KrA), som tidigare var en egen myndighet, är sedan 1995 en avdelning inom Riksarkivet. KrA tog under många år emot nytt kartmaterial från Försvarsmakten och andra. Detta har upphört sedan länge. Särregleringen om

kartor är inaktuell, eftersom kartor numera överlämnas enligt de generella reglerna i den nuvarande arkivlagen. Riksarkivet har påtalat detta i en skrivelse till Arkivutredningen⁷.

”Tryck” syftar på det s.k. militära trycket, som består av dokumentation i form av handböcker, bruksanvisningar, instruktioner m.m. kring verksamhet och materiel. Utgivare är Försvarsmakten och Försvarets Materielverk. Tillväxten är ca 20 hyllmeter om året, men minskande. Minskningen beror dels på att en allt större del av utgivningen enbart publiceras online, dels på att KrA inte längre tar emot hemligt tryck. Det militära trycket är i ett gränsland mellan bibliotek och arkiv, men KrA har valt att bara bevara det som bibliotek. Anledningen är att det ger bättre sökbarhet, när varje utgåva registreras som en egen titel. KrA är den enda institution i landet som bevarar detta material, som är flitigt använt av forskarna. Det är önskvärt att det militära trycket fortsätter komma in till biblioteket och Riksarkivet ser gärna att instruktionen ger stöd för det, på samma sätt som idag. I sammanhanget kan nämnas att det militära trycket ingår i den översyn som Utredningen om översyn av regelverket för pliktleverans och hantering av annat material vid Kungl. biblioteket (U 2019:03) har i uppdrag att göra.

11 §

Riksarkivet tillstyrker att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt urfolket samerna och de övriga nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar, och tornedalingar. Däremot ifrågasätter Riksarkivet om ”arkivspecifika frågor” är ett bra uttryck för att beskriva vari rådgivningen ska bestå, se kommentaren till 21 § andra stycket förslaget till arkivlag.

18 §

Bestämmelsen bör strykas, se kommentaren till avsnitt 13.5.3.

19 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

32 a §

Riksarkivet tillstyrker förslaget, men tror inte att det är tillräckligt för att få bukt med de problem som finns med den nuvarande finansieringsmodellen, se avsnitt 8.7.4.

33 §

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

---

⁷ Riksarkivet skrivelse till Arkivutredningen, *Överlämnande av allmänna handlingar till Riksarkivet*, 2019-04-25, Dnr RA 04-2017/05870.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:791) om särskilda arkivuppgifter för vissa kommunala arkivmyndigheter

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.7 Förslag till förordning om ändring av förordningen (2018:1486) med instruktion för Myndigheten för digital förvaltning

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen

Riksarkivet föreslår att man passar på att ändra från ”skall” till ”ska” också i 7, 9 och 11 §§ när man ändå gör en ändring av lagen.

1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:288) om överlämnande av allmänna handlingar till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring, m.m.

Vissa handlingar som skulle ha överlämnats senast den 31 mars 2000 har fortfarande inte överlämnats till Riksarkivet. Lagen borde förses med sanktionsmöjligheter så att handlingarna kan överlämnas till Riksarkivet.

1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:99) om den officiella statistiken

Riksarkivet vill att 19 § tredje stycket ska utgå, se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Riksarkivet vill att 16 § tredje stycket sista meningen, om överlämnande till arkivmyndighet, ska utgå. I Ds 2019:13, Etableringsjobb föreslår man detta. Både Arbetsförmedlingen (Dnr Af-2019/0028 9989) och Riksarkivet (Dnr RA 04-2019/7429) tillstyrker förslaget i sina remissvar. Se också kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

Riksarkivet har inga kommentarer.

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Riksarkivet har inga kommentarer.

1.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Riksarkivet vill att 1 § tredje stycket sista meningen ska utgå, se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.15 Förslag till lag om ändring i patientdatalagen (2008:355)

”29 §” måste vara en felskrivning. Det finns ingen 3 kap. 29 § i patientdatalagen, se s. 77 i betänkandet.

1.16 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

Riksarkivet har inga synpunkter.

1.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:602) om överlämnande av allmänna handlingar för förvaring

Riksarkivet anser att det är märkligt att det i 8 och 18 §§ i den gällande lagen står en hänvisning till arkivbildning. Det pågår ingen arkivbildning som omfattas av den nuvarande arkivlagen hos de aktuella organen. Eller avses bestämmelsen i 23 § nuvarande arkivlagen, där det står om de eventuella tillägg det enskilda organet behöver göra i allmänna handlingar för sin verksamhet? Då ska tilläggen utföras så att det tydligt framgår när och av vem de har gjorts, om det inte redan av omständigheterna klart framgår att tilläggen gjorts av det enskilda organet.

1.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.20 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.22 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1982:327) om notarius publicus

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.23 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor

Riksarkivet har inga synpunkter.

1.24 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet

Riksarkivet anser att man bör följa den föreslagna arkivlagens begrepp och att det bör stå ”syften och ändamål” istället för ”mål” i 54 §.

Det har blivit fel i ingressen på s. 91, som hänvisar till Riksarkivets instruktion istället för till Regeringskansliets.

1.25 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1218) med instruktion för Svenska institutet i Alexandria

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.26 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring

Riksarkivet tillstyrker förslaget.

1.27 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.28 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:590) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet

Se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.29 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:646) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet

Se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.30 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:260) om behandling av personuppgifter i Försvarmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst

Se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.31 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:261) om behandling av personuppgifter i Försvarets radioanstalts försvarsunderrättelse- och utvecklingsverksamhet

Se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.32 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:208) med instruktion för Statens servicecenter

Riksskiviet har inga synpunkter.

1.33 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:742) om behandling av personuppgifter vid Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Riksskiviet vill att 4 § andra stycket ska utgå, se kommentaren till avsnitt 8.7.3.

1.34 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:115) med instruktion för utrikesrepresentationen

Riksskiviet tillstyrker förslaget.